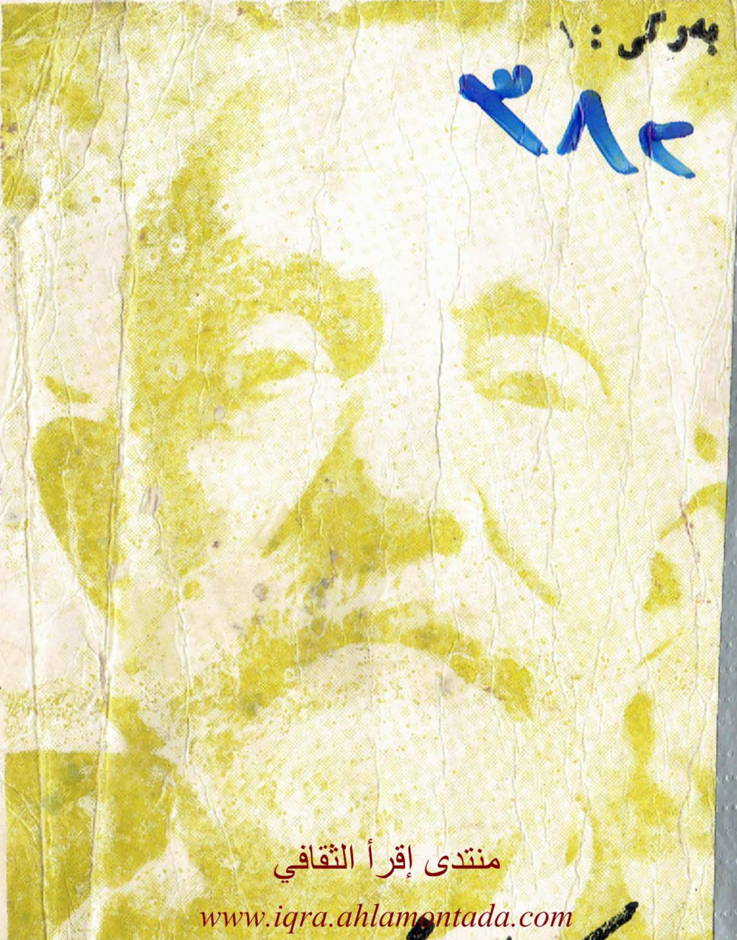
بەرگی : ١

پەندەکانی پیرەمێرد

بەرگی یەکەم

لە

پەندەکانی پیرەمێرد

کۆکردنەوەو ساغ کردنەوەی

کاکەی فەلاح

چاپی دووەم

لە سەر ئەرکی خەزمان چاپکراوەتەوە

سلێمانی / چاپخانەی کاکەی فەلاح

سەرەتایەکی کورت

زۆر راستە کە پێغەمبەر فەرمووبانە : (پیاو نامرێ بە هەموو ئاواتێك نەگات) . منیش لێرە ناچارمەوە دەمێکە خولیای ئەوەم لەسەردایە کە وەك لە پێشەکیی بچووکەکەی دیوانی (مەولەوی) کۆرینی پیرەمێردی ڕەحمەتی یا وتم : دەبێ دریژی دەستی تواناو تیژیی چاوی مەبەست کردن بەخزمەتی ئەدەبیاتی کوردەواری سەرنجی بەکێشن لەکۆڕین بۆلەو بەرهەمە ئەدەبیە چەسپاوو نامە راوانەی کە پێچینەی هەتاسەرئەمرو هەرکیز کۆن نەبوون لەدەبی کوردین ، بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی ئامادەبەك ڕێك و پێك و تاقە نەدلۆپەیەك بێ هەڵەو چەوتی بکەوێتە بەردەستی چاپ ، بەرچاوی تاسەی خوێنەرە تینووەکانی سەرچاوە ڕوون و ڕەوانەکانی ئەدەبی بەرزوپتەوی نەتەوەکەمان .

لە بەر ئەوە وا ئەزانم زۆرچاکی خۆبەتی کەمژدەی هەرە خۆشی چاپ کردن و بڵاوکردنەوەی هەموو بەهەرە بەنرخ و بەرزەکانی شاعیری نەمرو بلیمەتی

کورد [پیرەمێرد] تان بۆ یەکەمجار ، بە چەن بەرگێك ، پێ رابگەیەنم ، ئەو پەندە بەرزو پیرۆزانەی کە گەنجینەیەکی پڕ لە گەوهەرن بۆ فەلسەفەو تێبینیو حیکمەتو بەسەرهاتو پەندو ئامۆژگاریو سیاسەت کاریو کیاتی کۆمەلآیەتیو داخی دەروونیو سۆزی نەتەوایەتیو پەروشی خزمەتی ولاتو توانجو پلاری بەرێو جێو تاقی کردنەوەو راستیو شارەزایی ژیانو ... هتد ئەو پەندانەی کە وەك ئاوێنەیەکی گەشو روونك ، رەوشتو خووی کۆمەلآیەتیو یاساو شێوەی ژیانی رابوردوی نەتەوەکەمان ئەنوێنێ ، کە سەرانسەری ئەو پەندانە ئاودراون بە شێوەیەکی فۆلکلۆریو لەسەر بنچینەی (پەندی پێشینیان) ی باوو باپیرەکانمان دارێژراون بەو سادەییو ساکارییەوە کە هەموو خوێندەوارێك لە هەر پلەو ئەندازەیەکی زانینا بێ کەلکی تەواویان لێ وەرئەگرێت بگرە نەخوێندەوارەکانیش بەهرەی کەلكو سوودی لێ وەرئەگرنو لە چێژو مەعنای وردو مەبەستی قوولی بێ بەش نابن .

پیرەمێردی نەمر لەهەموو ماوەو مەیدانێکی خزمەتو
کەلك بەخشینی جێ‌کرو تەواو هەنگاوی رەنجو
تەقەلای دلسۆزانەو سەرکەوتووانەی هاویشتوە
بەرەو ئامانجە پیرۆزەکان : لە مەیدانی سیاسەت
و پێکەوەنانی کۆمەلو کورجو گولی بزوتنەوەی
نەتەوایەتی‌دا هەمیشە هەر لە ریزی پێشەوە بورە
لە رێگەی دانانی هەلبەستی بەسۆزو چێژکی
کۆمەلآیەتی و بەرهەم هێنانی وێژەی بەرزو رەسەندا
ا بۆ ماوەیەکی دورو درێژو بەشێوەیەکی ئیجکار
زۆرو سەرنج راکێش سەنگی بایەخو هونەری
ناوەتە تای تەرازووی وێژەی کورد وە بۆ ماوەی
١٥ ـ ٢٠ ساڵێك رۆژنامە ، ناقانەی کوردستانی
عیراق [ژیانو ژین] ی بەرامبەر بە هەموو
کەرمو ساردی‌یەکی رۆژکار زۆر بە کارامەیی‌و
لێ هاتوویی‌و تواناوە بردوە بەرێوە ، جگە لە
کاروباری بەرێوە بردنی چاپخانەی ژین‌و ئەرکی
گرانی چاپەمە ـ سەرەرای ئەو چەن کتێبو
نامیلکە بە نرخەی کە خۆی دایناون یان وەری

گێڕاونەتە سەر زمانی کوردی، لەچاپی داون وەك (مەم و زین و دوانزە سوارەی مەریوان و عەشقەماچە ژەن و کالتە کەپ ... هتد ناوو سەدان شاعیر و وێژەوانی کوردی لە گۆشەی فەرامۆشی و لەبیر چوونەوەوە هێناوەتە دەرو زیندوو کردوتەوە ، هەروەها رەنج و تەقەلای پیرۆزی بۆ کردنەوەی قوتابخانەی (زانستی) لە سلێمانیدا کە یەکەمین قوتابخانەی ئەهلی بوو لە هەموو کوردستانی عیراقدا کە سەرچاوەی بزوتنەوەی هەست و وریایی نیشتمانی و نەتەوایەتی بوو شان بە شانی هەوڵ و تێکۆشینی بۆ سەربەستی ئافرەت و خۆناسینی بەوەی کە ئەتوانی شان بە شانی پیاو بڕوات لە ژیانا لە گەل هۆنینەوەی پەندی پێشینان و یاساو رەوشتی کۆمەلایەتی بەرز و بە نرخ و بایەخ پێدانی جەژنی (نەوروز) .

[پیرەمێرد] ی رەحمەتی وەك لە ئەنجامی ورد بوونەوەو پشکنینی وردو قولێکە دوورو درێژەوە بۆمان ساغ بۆتەوە ، پشت بە رۆژنامەکانی

(ژیان و ژین) ه نووسینه بەنرخەکان لە سالی ۱۹۲۲ ی ز دەستی داوەتە هۆنینەوەی ئەم پەندانە تا دوا رۆژەکانی ژیانی بەپێی کات و سەردەم و پێویستی هەر هەفتەی جارێك بەندێکی لە پەندەکانی لە رۆژنامەکەیا (ژیان ، ژین) ئەنووسی و بلاو ئەکردەوە ، بەو شێوەیە، کە ئێمەش ژمارەی رۆژنامەکەمان لە سەروو هەموو بەندێکەوە نوسیوە جا ئەگەر لە بەندێکا بەیتێك دووبارە کراپێتەوە ، لە بەر ئەوە بووە کە ئەو شوێنە پێویستی بەر دووبارە کردنەوەیە بووە بۆیە پیرەمێرد تیٚ هەلکێشی کردۆتەوە ، تا لەوحەی پەندەکە تەواو بێت .

پیرەمێردی نەمر ئەگەرچی لە تەمەنی ۸۳ سالیدا لە رۆژی ۱۹ ی حوزەیرانی سالی ۱۹۵۰ ی ز کۆچی دوایی کردو لە کیسمان چوو ، بەلام خەرمانی خەملیوی بەری رەنج و تەقەلای ژینی بە جێماوی ئەوەندە بێ سنوور و بێ ئەندازەیە کە هەتا دنیایە نەتەوەی کورد ، سال بە سال زیاتر شانازی پێوە بکات . کاکەی فەلاح

رۆژنامەی (ژیان)ی
ژمارە - ٥٤٢ - ی ساڵی ١٩٣٨ ز

بە رەمەزانان ئەبێ بترسی
لە برسی‌ی رۆژوو پیاوی چاو برسی
وا برسی رۆژوو تا ئێوارەیە
بەڵام چاو برسی دەردە هارەیە
هەندێ بۆ ئەمەی بڵێن : بەرۆژون
کاتێکت زانی بە گژنا هەڵچوون
خۆهەندێکیش هەن بە جەژنیش تووڕەن
ئەیناکا جارێ وا تازە کوورەن
زۆری پێ ناچێ کە خانیان سوو؟
باویان نایێنێ ئەکەونە دووا
بۆیە گرانە ترێ و نازك هەرمێ
یەکێ هەرمێیە ، ئەوی تر هەرمێ
خۆ ئەکەر بێتە شێوەی هەورامان
لە دەست کاك رەشید یار بێ ئامان
ئەمری ئەکاتە شێوی ئابلاخ
ئەتهی پانتۆلی ئەبێ بە بەیداخ

هەموو دەعوایەك كە نەبوونی یە
ئەم ئەحوالانە بۆ ئووتنی یە
ئەڵێن : ئەبەڵی پڕ ئاشتی ماڵە
چاوی ڕەشی زۆر هیوادار كاڵە
مەڕوانە ئێستا هیوادار زۆرە
ئاخری وای لێ دێ ئەكەوێتە ئۆڕە
ئەو شایی یەخۆشەی كە كەم دەوامە
كە هەڵسای لە خەو وەك ئیحتیلامە
خۆ ئەوەی ڕێگەی چەسپێن ئەناسە
وەك [سورە ۱ خەتامەكە] ی بلیاسە
هیچ پارە ناكا ئەم تەق و دەوە
باز بە سەر كێوە نیشتەوە ، ئەوە
ئەو قەلەندەرەی كە بۆ هەوایە
سەیری جیهانی لا سینەمایە

ژیان : ٥٤٤

بە توركی پاییز كە [صوك بهار] ە
ئەمساڵ نموونەی دەركەوت لەم شارە

---

١ ـ لە بەسەرهاتێكی ئەو ڕۆژوە هاتوە ئەمان ویست بیكێڕینەوە

چواڵە کزیکەی کرد ئەرخەوان پەڕکەوە
کارچاك هەڵتوقی بە لووت و بزووت
بەلام ئەو کارکەی روو سەری دەر کرد
لەهرەو لە کەرکووک زۆر ... ەسی پێ بڕد
ئەفرسم تارای ئەرخەوان وا بێ
(خوسی چەولەکە) ی دەوران شێوا بێ
خێر ، دەرووی خێرە خوا کردی یەوە
داپەکی کراثی (ثال) بردی یەوە
یاخوا ئەمەمان لێ بکەوێ بە راسە
بۆ شیر داو ئیمەیش تیر بخۆین لە ماسە
کە ماسە پەیدا بوو نۆرەی پەنیرە
پەرەکان هەوێنی تۆ قازان شیرە
ئافەرین لەوەی کە شیری پاکە
شێری مەیدانە ، لە شێر بێ باکە
ئەو دڵەی کە وەك مەنجەل ژەنگ دیلێ
شیری تێ مەکە ئەوی بزرکێنێ
من تووێکلە شووتیم کرد بە چرەبا
خەلك ئەیخاتە ژێر پێی خەلکرەت با

ئـەوی خەریکە دۆستی خۆی بـخا
کاتێکت زانی وەك دیــوار رووخـا
هــەرچی لای کەورە واتەی رەوایــە
ئەگەر چـاك نەڵێ « چاك » ی کەوایـە
ئـەـیم نموونــەی قیبلە نمایــە
بـەد مەبە ، رۆژان رۆژی لـە دوایـە
دڵی هیوادار خووربـە خــور پی یـە
لـە گــەڵ رابـەردا چـرپـە چـرپی یـە
ئەوی رۆژوی گـرت سـەر فترەی لـەدا
رۆژووی نابەنـە بارەگای خـودا
جـەژن دانـرا بـۆ رۆژوە وانان
ئیستا بـێ رۆژوو ئەیبەن بۆ خۆیان

ژیان ٥٤٥

شەوی دریـژی ئـەووەڵی زستان
لە گەڵ رۆژکاری ئـاخری نیسـان
بەراوردی کە وەك پەندی پیران
یەعنی : لە باری ناموێنی دەوران

کەوابێ نابێ هیچ کەس مەغرور بێ
بە نەبوون زەبوون بە بوون مەغرور بێ
ئەبێ دەسەلاتی بە هەل بزانێ
هەلسوڕێ بۆ خەڵك هەتا ئەتوانێ
کە هەلبژێررا لە تەوم و خوێندا
فۆرمەی ناتیپی بە پەردا کێشا
پەلە پەل ، پەل بێ لە هەموو لایە
چونکە ئەم حەلە حلی لە دوایە
با وجود ئەمە نابێ بە پەلێن
مەیموونی ئێمە نەبووە هیچ بلێن
کابرای (زەکی «۱») تۆیش نەخەلەتابی
بلێی حسابی دەوری قیابی
ناکاك لێ بوو چەند ئەزیەتت کێشا
بۆ تووتن و سووتن چەند سەرت ئێشا
کەول کەوتوویتە ناو کەرەکەوە
چاو بەستەرەوە بە دەرزەکەوە

---

۱ ـ زەکی : مامۆستای مێژوونووس محمد زەکی بەگە

بۆ خۆت کتێبی تەئریخ بنووسە
سەر پێچی مەکە لەم چارە نووسە
هەر چەندە نەوای راست عیراقی یە
لەقوبیەی دەم راسەدات باقی یە
مەقامی منیش مەیلی میناییە
مینای دل بەردی رەحمی زۆر تیایە
من هیوام بە کەس نی یە بۆ باکم
بە تەعنەی بەدکار ئەزانم چاکم
جارانی پێشوو کە مەتەل باو بوو
هەر ئەوە شیعری مەتەلی ناو بوو
ئەم پەندە ناوی بە مەتەل ئەبرێ
بەلام بۆ هیچ کەس ناوی حەل ناکرێ

ژیان : ٥٤٦

هەورو رەشەبا ، بەفرو هەلەکۆک
مشك و پشیلە لە گەل یەك ناکۆک
واشە و چۆلەکە ، کەروێشکو تاجی
پشیلەی موتەبەخ و هەمیە باجی

سەگو گورگەو مەڕ ، گاشپی و دڵری تەڕ
سۆفی و سەگی کەر ، چەتەو ئەسپی لەڕ
بە ڕۆژی شەموان جوولەکەو کاکر
ئاغاو هەرمۆز ، پسۆلپس و ناظر
ئەمانە هەموو حوکمی سروشتە
تیغی بەدکاری هەر بە بڕشتە
هیچ کەس لە پیاوی هێمن ناترسێ
کە بەد دەرکەوێ خەلک ئەحەپەسێ
خەتای کەس نییە ، ئەلەک بەدکارە
هەمیشە لە گەڵ ناتەسلا هارە

گەیەوێ عالەم لە یەکتر بەردا
پال بداتەوەو سەیر کا لە سەردا
ئەو کەسە شێتە کە لە دنیادا
بە هیوای چاکە خۆی بە فەنادا
نازانێ دنیا لاشەی تۆپیوە
سەگ دەوریان داوە کولاختیان نەدیوە
یا ئەبێ وەک خەلک بێتە شەڕ سەگ
یا ئەبێ هەل کەی بە نانی کەپەک

هەرچیم دی ئەڵێ : ئەی بەختی دوژمن
نایەڵێ دنیا ڕوو بکاتە من
ئەوی هەیشیەنی هەر بەپەرۆشە
سەیریکەن سەیری دنیا چەند خۆشە
هەتا باری یان کەی هەردەڵێن کەمە
خۆزگە دەمزانی کێ دەڵێ هەمە ؟
یەك بە یەك هەموو ئەمە ئەزانین
هێشتا ئەسیری جەهل و نادانین
بەڵام لە لامان بوو بە ئەفسانە :
عەشق و سووتانی شەمع و پەروانە
پەندی پیرانم هێشتا لە بیرە
ڕۆژێ نووسیبری ئەو پیاوە پیرە :
دەوڵەمەند پارەی بەکەس نەداوە
ئەو هەموو خەڵکەی ئەڕوا لەدواوە
هەر ئەو لەریتەو ، هەر ئەو پیدەیە
ئەم پەندە بۆمن هەر سەر ئێشەیە

ژیان ٥٤٩

شیعرێکی سەیری کوردیم چاوپێکەوت
لە مەعناکەیا مەراقم ڕێ کەوت
مەعنای شیعرەکەم لێ بوو بە مەتەل
نەمزانی قازان بووە بە مەنجەل
قازان قەتار بەست قولنگان هەوایی
حەیفە قیبلەکەم اشەو بەتەنهایی
دەفەرموو قازو قولنگ و دوراج
ئەمانەم بۆ بکە بە مەنجەڵ و پاج
قازان ، قولنگان ، پۆلی باڵدران
پێکەوە ئەژین وەك دەستەی یاران
یەعنی کە ئەوان قەتار ئەبەستن
حەیفە تۆ تەنها بەیانی من نوستن
یاخۆ کە مەنجەڵ لە ڕیز بە قەتار
ئاو گەرم ئەکەن بۆ مردوی ئازدار
وامات جەممی قاز کە بوو بە قازان
مەنجەڵی گەورەش پێی ئەڵێن : قازان

ئنجا قولنگانی ، قولنگی بالـدار
ئەکەونە هەواو ئەڕۆن بە قـەتار
پاچیش قولنگە ، چەممی : قولنگەکان
بەرز ئەبنەوە وەختی پـاچ لێـدان
یەعنی پاچ بە دەست ئەبرەلکەنەوە
بۆ داوەشانـدن بەرز ئەکەنـەوە
بەمە مردنمان ئەخـەنەوە بیـر
های شیعری موبهەم ، های عەقل وتەدبیر
ئێمـە مـردنمـان نـاوە بـەلاوە
تـازە عومرمان لەنوێ نووسراوە
تریاکمان پێ یە لە مار ناترسین
لـە بیر خستنەوەی مردن وەڕسین
دوای مردن پرسین نی‌یە مەترسـە
چۆنت هـاتە پێش لێدە مەپرسە
ئێمەکە عومر بە کەم ئەژمێرین
حەیف نیە ئەویش بەترس رابوێرین
دانـا لە نادان بادە نۆشترە
کرم هەتا قوول بێ مەلەی خۆشترە

بیری دوا ڕۆژمان بوو بەئەفسـ نە
نـان ئەو زمانەیە ئەمڕۆ لەخەوانە
قەیدی ئیسامەت مەخەرەوە یاد
بزێن بە ڕەندان هەرچی بادا باد
دنیات بەم ڕەنگە بۆ ئەچێتە سەر
بۆ دین و ویجدان خۆت مەخە خەتەر
چونکە ئەم دوانە ئێستا فێرارین
کەوتوونە شاخان ، شوێن نادیارین

ژیان ٥٥٠

من خۆم زستانم بۆیە خۆش ئەوێ
مارو دووپشکی تیا دەرناکەوێ
عاقڵ لەکاری خودا تێ ماوە :
مارو دووپشکی بۆچی داناوە
لەوەی سەبرە مارو دووپشک ئەبینێ
وەرە بەهار ئەدا ، دۆش دائەمێنێ
پێچی نامێنێ ، لێی درێژ ئەبێ
لە ترسی دووپشک خڕو گێژ ئەبێ

دوو پەنکیش گەڕوا تا تەلی سەری
پێسوەدا ئیتر ڕوحی دەرپەڕی
ئەم عەداوەتەی زینەومرانە
هەموو بە حوکمی سڕری پەردانە
سەگ : بۆ پشیلە ، پشیلە بۆ مشك
گاو : بۆ ئاگرو ، ئاگر : پوشی وشك
تانجی : بۆ کەرویشك ، کەرویشك بۆ بیستان
بۆیە ناکۆکن لەگەڵ یەك ئینسان
جوجەڵەیش لەگەڵ کەچەڵە تەبن
بۆ میرات بەگژ یەکدا هەڵئەچن
ئەمتێك هەڵچوونەو شەڕو هەڵدایە
بۆ بێ عەلاقە وەك سینەمایە
چەند خۆشە هەروا لەدوور بڕوانی
نەچیتە ناویان هەتا ئەتوانی
پالتۆی لەناوەوە بکەی بە بەرنا
لێفەی تەمەڵی بدەی بەسەرتا
ئەمما بە شەرتێ خەیاڵ پەروەر بی
لەئەوجی خولیا مورغی تیژ پەڕبی

قەسرو قسور و ئۆتۆمۆبیلت
تەیارەو ئەسپە تەختی سەر فیلت
تەلۆ ئەلەوی تەلەفۆنت بێ
لە ژنو شەراب تازەو کۆنت بێ
[أم كلثوم]ت بە رادیۆی لابێ
هیچ پێویستیێکی ترت نەما بێ
بەڵام ئەو خەمەت دایم لەیاد بێ
ئاخۆ لەپاش خۆت کێ بەجێت شادبێ
بەم ئاخەوە بی ، هەناسەت سوار بێ
ڕۆژی ژیندەگیت بە شەوی تار بێ
تا دو کتور ئەڵێن ڕوحت دەرچوو بێ
هەحی کرابێ کەلکی نەبوو بێ
قاپوورت بووت بێ بە ئۆتۆمۆبیل
کە چویتە ژێر خاک داماو زەلیل
لووتت لە بەردی ئەلحەد بکەوێ
تێ دەگەی جێگای ئەملیتە ئەوێ

زیـــان : ٥٥٢

بەسەر نەناشێن نابێ بە قەڵەندەر
بە ئاوێنەیەك نابێ بە سکەندەر
بەتووڕە بوونو کڵاو خوار دانان
نابێ بە قوماندان ، تا نەچێ بە مەیدان
سوار هەتــا نەکلێ نابێ بە سوار
برنج نەکوترێ ناچێتە بازاڕ
تا تینی کوورە نەبینێ تەواو
بەردی ڕەق نابێ بە شووشەی کرلاو
تاتۆی هەورامی بارکێرێکی بوو
لەناو کەر سواردا بەیەکەم دەرچوو
ئەیگوت : یەبادەن ئینە بارانە
یا ، بارەی ڕەزمی شەهر یارانە
قارۆژێ کەوتە ناو ئیپی سوار
دەرنەچوو، دواکەرت وەك کەری ژێربار
باڵکی کرد : یاران (یاهوو) مروە ستاوە
حەز هەرەنی یا مادە گاوە

تۆیش کە کەوتی یە سەودای خودبینی
خۆت لە ئاوێنەی دێزدا ئەبینی

ئاگری کوللەت(١) یە بە سەردا
ئارات ئەفرێنن بە دەشت و دەردا

قەدری وێرانەی هەچوز نازانی
لە هەموو شوێنێ مەردی مەیدانی

کەبەچل و چۆ چویتە سەر کورسی
ئیتر لە دۆستی کۆنە ناپرسی

ئەوی لە دیزەی خەڵکا ئەسکۆیە
هیچ کەس نازانێ ئەسڵی لە کوێیە

هەندێ کەوتیان قسەیار خۆشە
کەرازیان دادا هەڵیان بە جۆشە
هیچ ئەم لاو ئەولای خۆیان ناروانن
ساویلکەن خەڵقی بەدۆست ئەزانن

---

(١) یابوو ـ بارگیر.

خا ، پیادەی خەیبی لێ‌یان تەکۆڕێ
بێ ئەجەل لەپڕ ئەمکەولە کۆڕێ
کۆڕی بێ ، ڕۆچێ قسەی مووش ئەکا
بۆ پێکەنینی خەڵك خۆی نووش ئەکا
دەرزی جوانی‌یە : پێوەلەی پێی کوڵ
بەلای زبانە : قەلەزی بلبل
مەمکە نی مەمکان دڕی دیولە
ئەی بیزانی مەمکیش کوێ دلە
گولم دی لەناو گولی مەنجەلا
ئەیان هەکولاندو گڕی لە دلا
وتم : چیت کردوە وا ئەتسوتینن ؟
وتی : پێکەنیم لەحەرفی چلا .

ژیان : ٥٥٣

ئەژدەما کاتێ ماتە هەڵکێشان
ئەوتێ ئالتوونی دەکەن بە نیشان
چنار کە زل بوو ئەوسا ئەیبرن
ئەوەدا دریژ بێ بۆ داو ئەیپچڕن

ئەتەوێ بەدکار لە کۆل بیتەوە
دوعای بۆ بکە زوو بەرز بیتەوە
گوناه وەك زریێ لەبەر ئەکرێ
پێی کاری تیری دوعا ئەبڕێ
خوا مەلائیکەی شەڕی داناوە
کەچی لای بەشەر بەدکار بەزناوە
خێرو شەڕ هەمووی بەدەست خۆیەتی
ئەفام لە ناودا چڵو چزیەتی
خۆی هەڵەکێشە ئەی زەرەر پێشە
بەئازایی تۆ نیە ئەم ئیشە
تۆ کلمتکێکی ناچیزو بێ کەڵك
دەستی تودرەتە ئەتهاوێتە خەڵك
کە ئیزەد(١) ویستی لە کۆل بیتەوە
بە میزی منداڵ ئەتوێتەوە
چرایەکی نوور خوا هەڵی گیرساند
ئەفام فووی لێ کرد ریشی خۆی سوتاند

---

(١) ئیزد — خوا

گەتوانن ماڵت لە دەست وەرگرن
ناتوانن ڕێگای لای خوات ببڕن
ئەو دەوڵەتەی لێت نادزرێ عیلمە
ئەوەی لە شەڕت لا ئەدا حیلمە
مەتانەت وەفاو عەزمی تێدایە
ئاو تێ دەپەڕێو زیخ لە جێدایە
منداڵ لەسەرخۆ پێ دەکرێو دەڕوا
بەرسیلە بەسەبر ئەبێ بە حەلوا
بلێی (چوار باخی ئەحمەد پاشا)م دی
ئێستا خەوێکە بۆم نایەتە دی
چوار جلد تەئریخی ئەمین زەکی بەگ
نامرێو ناروخێ بە زۆری فەلەك
حاجی بەگ»یش بوو بە وەسیلەی خێر
ئەو ئاوە جوانەی ئەخۆینەوە تێر
ئیتر بزانین لەمەو دوا کام پیاو
ئاساری خێرمان بۆ دێنێتە ناو

ژیان : ٥٧٥

ئەو چلەی دواەی ئەیکاتە بەر پیاو
داکەنرێ ، رووتێك ئەکەوێتە ناو
خەرقەی زانستی رەحمەت ئەدرێ .
سا مەکەر کومرك هەناسەی ببرێ
ئەخلاق ئاوێنەی عیلمو سەروەتە
بەبێ ئاوێنە (خۆ دین(ا)) زەحمەتە
ئەو ئاوە خۆشەی کانی ئاسکان
زۆرمان دی کەدای لە دەستەو کەوان
سا مەکەر کەسێ سیحر حەلاڵ کا
سیحری ئەوئاوە بەئوێژ بەئال کا
چەندەلی ، دانێ لە سەر کارێزێ
بە (آز أوحی) خۆی بپارێزێ
یەخەی جنۆکە بە سووژن بەستێ
ئەوسا چلو چۆ بۆ خۆی ئەوەستێ
باوەجود ئەڵێن : لە رەمەزانەدا
جنۆکە حەپسن لە پشت کێواندا

(ا) خۆدین — خۆ بینین .

بەڵام هەندێکیان ئەبن بە ئینسان
ئینسان بەوانە ئەگەڕێتە ئینسان
خۆزگە بە حوکمی ئیمان و قورئان
لە هەر بەرگێکدا ئەبوون ئەناسران
چاکەو خراپە هەمووی بەخوایە
بازاڕی بەدکۆ زۆر زوو کوتایە
هەر خوڵقی چاکە ، کە هیوای پێ بێ
پاش مەرگیش ئەڵێن : ڕەحمەتی لێ بێ
سەرما تەزاندی لەشت دەئێشێ
گەرما هارەقی تەزووە دەکێشێ
تاکەرما نەبێ سەهۆڵ بێ فەڕە
زستان ئەچنە بەر ئاگر بە دەورە
هەور خرطومی ئەخاتە دەریا
بە باران زەوی پێ دەکا ئەحیا
زەویش سنگی خۆی ئەکا بە کێڵگە
دەغڵات ئەداتێ نۆ ، تۆوی تێکە

ژیان : ٥٧٢

هەتا بەگەورەو بچووکی نی‌یە
کاری دیوانی هەر بووکی نی‌یە
لەسەر مالی خزت حەز کەی ئەپەخشی
کە مالی دیوان بەخشی ئەلەخشی
بەدەستی قووچاو کارت پێک نایە
وەختی وا هەیە بەزما بە کیایە
کەروێشک کە ئەنوێژ ەقزەقنە بینی
کە دیاردیت لی کرد چاو ئەقوچێنی
لای وایە کەخزی چاوی قووچا بی
ئیتر راوکەریش چاوی لەو نابی
کاتی بە حەل حەل تانجی کەوتەسەر
کەروێشکە خەوی بۆ نەبی بە شەر
ئەی ئادەمیزاد بۆ پاروویە گۆشت
لەم کیاندارانە بۆچ ئەکەنی پۆست
ئەو کەسەی چاوی لە بەرتیل تێرە
گورەکەیە کە بە پەمەوو فێرە

لە موصل ژنێك هەللاجی ئەکرد
چینچکان چەکەی بۆ کەوان ئەبرد
تێ فکریم هەللاج هیچ کونی نەبوو
ضرب المثلمان بە در رچوو

هەر لەو شارەدا پیاو تەشی دەرست
وەمزانی هەیبە لیوی خۆم ائ کەست
کەچی تەشی‌ریس لێرە هێند زۆرە
لە «رکە» کوڕیش ناکانە ئۆرە

کەوتوینە دەوری عەیب نوقتەی هەیە
چاو وردەوە کە بزانە کەیە
«ح»ی تمان نوقتەی لەژێرە
ئەوی پێی فێرە هەمیشە تێرە

ئەمانە عەقلی پێهێنیانە
نان ئەو زانەیە ئەمڕۆ لە خوانە
مادام کە پارە نەڵێن عەیب پۆشە
هەرچی بۆ بکرێ دیارە کەخۆشە

ژیان :٥٦١

هەندێ کەس خۆیان کردوە بەژاپۆن
دەست ئەوەشێنن پێت ئەڵێن (پاردزن)
تۆیش کە لەوانە فرسەتت زانی
پیاوێک:هەو بڵێ : منیش ئەمزانی
کیسەڵ دووپشکی ئەبەرانەوە
چزوی لە پشتی هەڵچەقاندەوە
پرسی : چی دەکەی ، هەی بەدکردوە ؟
وتی : چزوی خۆم تاقی کردەوە
درۆیشی ئەکرد ، خۆی ئەسلی وابوو
ئەگینە مەکێشی چی لە دڵا بوو
بەدووپشکیان ووت : زستان ناتبینین
وتی : زۆر قەدرم ئەکرن بەهاوین
بۆچی بەدووپشک بڵێین : بێ عارە
هیوامان هەیە زستانیش دیارە
هەڵەبجە راوی بەرازی باوە
یەکالەی ئەم لا هێشتا هەر ماوە
مشك و بەراز و کوللەمان زۆرە
هێندە بێ ئینسافن نایکەن چەنورە

زەردەوالەیەك ئەگەر بگوژێ
حۆرمەی شوێنی بەهەشت ئەدژێ
زەردەوالەمان ئاوروژاند بوو
خوا پاراستیمی شاریان لێ تێك‌چوو
ئەمەکێ هەوا زوو ئەگوژێتەوە
ئەمەکە شێتە لێت نایێتەوە
جاران بۆمبایان ئەبرد بۆ ماسی
خوای ماسی ، بۆمبا کەونە کەساسی
لەشەو مالومو کەچو کەچ ناسی
کەوتوونە کوورەی مەلای هەیاسی
رەمانێکیش بوو کە ئەتگوت : بۆمبا
بەند نەدەبووی تا بەئەدەرەکەی بەمبا
ئیستا ئەو هەورە نەما هەساوە
لەعنەت لەو کەسەی لە خەلکێ دلوە

ژیان : ٥٥٨

خوا کە شەو دێنێو رۆژ ئەباتەوە
بەردەێ تاریکی دا ئەداتەوە

مەبەستی وایە کە بۆ بەیانی
رۆژت لێ بووەوە قەدری بزانی
هەندێ بە تینێ هەندێ بە تینێ
شەمشەمە کوێرەن چاویان نابینێ
هەندێ وەك چاوی نەشۆراو پیسن
هەرچێ شیاکەو کووتانی لیسن
هەر تینت هەڵسێو فنجان بولکێنی
بۆ پیالەیەکی چا دا دەمێنی
خۆ دل شکاندن ئەوە خراپ تر
رۆژێ لەتکوتن وەك چاوی کازر
خۆزگە پیاویش وەك شەراب بوایە
بە کۆنی نەشئەی زیاتر بدایە
کەچی من کۆن بووم بووم بە سەرهەویر
پێم ئەڵێن : [اخرج یا زوج الکبیر]
ساڵەو ساڵ زەوی نوێ ئەبێتەوە
کژو گیای لە گەل ئەبووژێتەوە
کە زستان رۆیی ئیتر نەورۆزە
بلبل لە عەشقی گوڵدا بە سۆزە

بەشی دوو سالمان ە نەورۆزدایە
یاللا ، کورو کال أ ساوەرنەکایە
محەررەم شینەو سەفەر داوایە
هەر رەمەزانە جەژنی لە دوایە
حوا قەدری (قەدر) ی خستە رەمەزان
وەك کوردی ئەیکەین بە خواستی زیان
با مانگی چاوی شەیتانمان کویربێ
لە ناو حۆماندا پیشەمان خێر بێ
ئەگەینە تەوری (نادر ئاویتە)
بۆ گۆشت بە خەلە هەقە وەستیتە

ژیان : ٥٦٣

هەکسی یەکترین سەفەرو تیمان
لە پاش (٣٦ سال وا بوون بەهاوشان
بەهارو ربیع ئەوانیش هەر وا
وەك ئیمە و لەوان پێکەوە دەڕوا
نیسان سەرەتای درۆو ئاخری راست
زۆر چەت یك ئەخا وەك کەنگرو ماست

له بەحرا دانەی لۆلۆی مەنثور
له کێوا تەترەی گەوهەری شاپوور
له شارا کەوتە سەر چیهرەی مەبوس
ئەبێ بە مەبعوث بە بێ چارە نووس
راتەوێ مەبعوثی بە چارە نووسە
پێی ناوی بڵێن : زبانی لووسە
زمانی لووسیو زەمانی لووسی
کەلێ حەیاتی تەئریخی نووسی
ئێستا زەمانی بێ زمانی‌یە
دوو زمانی رووی لە زیانی‌یە
ئەو کەسەی کە بێ هەلمەتە کاسە
هەلی دایە دەست هەلمەتە [illegible]
ئێستا هەموو کەس مام بریندارە
هەرچیەکە ئەوێ لە لای هەتارە
سێزدەی زیادەیان بە پرسەوە نارد
بە تالی‌یەوە چوون شیرینیان خوارد
تەلیسەی جامی چل کلیلەیە
زبانی دانا بە [illegible]کلیلەیە

هەندێ کە بەردیان نایە سەرمەڵۆ
لە بێ بالەکان ئەبن بە هەڵۆ
هەندێ وەك ڕێوی کونێکی دەست کەوت
هەژێ ئە بەستێ ئەیکا بە ئەشکەوت
ناڵی مەعاویەو نوێژی پشت عەلی
کەشەڕیشی قەوما بچۆرە سەر کەلی
هەندێ دەعباکەی کە متیاریان پێیە
لە هەموو دیزەی چێشتا ئەسکوێ یە
چیرۆك : ناوێرین بڵێین : هەندێ پێشینان
ئەترسا ئەڵێین : چیرۆکەی ژنان
خاتو زەهەر یر شینی چڵەی کرد
ئەویش لە پاش ئەو زوو تەشریفی برد
ئینجا کەوتینە پرچی پیرێژن
مەکرێ پیرێژن ڕێوی کردە کون
بەفرو هەڵەکۆك بە بای نهێنێ
لە لای چەرخی پیر کەوتنە خوازبێنی
کەچی بەهەرەکە زۆر تەوایەوە
نایی ئەو جووتەیش هەر وا مایەوە

هەرچەند لەناسەی دوری نەورۆزا
بەگڕی بێ گڕ دل هەلپرووزا
بەلاّم قەیناکا خۆ هەر بارانە
نیسان سەیرانی کوردی بارانە
(بواسان داوریل) ئەوا هاتەوە
خومی جولەکەیش شێواوەتەوە
هەردووکیان بۆیە برەوبان کەمە
وەك نەورۆزێکە کەوتبێتە شەمە
پێش نیسان هێندە درۆ کراوە
هەمانە تر ری وای تیا نەماوە
کنکری دەشت و شاخ پێکەیەوە
دنیا بۆ ئێمە ماستی هەیەوە
دۆهانە برەوی ماستاو نەماوە
تەشی ڕستنیش وەك ڕیسی خاوە
بسم اللە مان کرد بەدڵێکی ساف
جنۆکە هەموو ڕۆیان کردە قاف

هێشتا ئەمردووم ئەیان ناوەمە گۆڕ
پێم ئەڵێن : مردووی بەشی زیندووخۆر
تــــێ ئەگەیشتم بــەکێیان زانیم
ڕەنگە وابزانن کــــە کوڵەنــــانیم

ژیان : ٥٦٦

دوو ڕەشمار هەیە سەری پیاو ئەخوا
یەکێکیان هەوەس : یەکێکیان هەوا
کەسەر دەڕێژن لــــەهـەردوو لاوە
سەرکوتیان ئەکەی کارت تـەواوە
دوو مارەی ضحاك هەواو هەوەس بوو
دوو بەدوو دەڵێن: ڕۆح و نەفس بوو
بە هەوەس دلی خەلکی ئەشــــکێنی
بە هەوا سەودای بـەرز ئـــەنوێنی
کـــەدڵت شکاند دل شکست ئەبێ
کەزۆر بتس فریت دوابێ پەست ئەبێ
کەواتە واتەی هیچیان مەهــــێڵــــە
خوێ... ...تیەکەی ئەو بەمدوو هێڵە

خانوی دوو نهۆم کەدێتە بــەرزە
کەوتنە خوارەوەی بەترس و لەرزە
بەلام یەك نهۆم لە زەمین دایــە
لەوێ بیش کەوی هیچت لێ نایــە
مەوقیعی بەرزیش عەینی مادەیە
کەکەوتیەخوارێ مەرگ ئامادەیــە
ئەوەی کە کاری بەسیاســەتــە
دوایی کــاری بەســیاسەتــە
(ئایة الکرسی)ویردی کورسی یــە
(قل هو الله) دوعای سکی برسی یە
ئایەی مەبعوثیش لە قورئاندایــە
(یوم عظیم) ی بۆیە لەدوا یــە
دەردێکی تازە بۆ مەئمور داعــان
کوتو پڕە وەك مــەرگی موفاجات
داری ئــاگری هەنجیرە بۆ قــوڕ
قەبر هەلکەن ئاخری دەکەوێتە گۆڕ
لەگەل ئەوەشدا نەفس زۆرداره
لوتی لە گۆشەی قەناعەت خــواره

تەسکینی نادا شەیتانی خەوێ
بۆ شەوێکیش بێ زاوابی ئەوێ
زیان ٥٦٥: یەبەکێکیان گوت: پیاوێکی چاکە
بۆیە بۆی ئەلێن کە شیری پاکە
ئەم شیرە پاکی یە بەدوو مەعنایە
هەر چەن کە نوکتەی وا بێ مەعنایە
یەکێکیان شیری بەر داکێتی یە
ئەوی تر شیری حکومەتی یە
شیری حکومەت دەس هەر کەس درا
وەك یەك دەبرن دوژمن و برا
هەقی عموەی نادرێ یەکەس
ئیش نادرێتە دەس مەنسوبی ناکەس
دەستوری رێکەی قەد بڕ دوو حەرفە
حوکمێکی وایە حیکمەتی سەرفە
ئیش بز پیاو نابێ: پیاو بۆ ئیش ئەبێ
ئەگەر وانەکەی شەرت توش ئەبێ
بە عەدلم زلم، بەشەش پای دووسم
ئەنجا میزانی کار تەبێ قایم

ئەو تەرازووی ئەوا سەر نەکا
کۆ بەکێشانی ئەو باوەڕ نەکا
بەردێکیان هێنا کە بەردی پێکە
دیوێکی تەڕە دیوێکی وشکە
من وشکم ویست و یەکێکی تر تەڕ
هەڵیاندا تەڕ هات ئەوپێی ئەوتەگەڕ
با وجود ئێستا ئەم کەس تەڕ ئەبێ
ئەوی تەڕ ئەبێ گوێچکەی کەڕ ئەبێ
دنیا وەک خەتە میزێنی وایە
بەشەقی یەکێ دێتەوە کابە
ناشە تەنگورەیش بە شەق ئەدۆڕێ
یەکێ شەق دەخواو هەموو دەگۆڕێ
ئێستا ئەمانە باویان نەماوە
هومای «١» مەبعوثی وا بەحەواوە
بزانین سێبەر ئەخاتە سەر کێ ؟
شەو دێزی طالع بۆ کێ دێتەڕێ

« ١ » هوما بالدارێکی ئەفسانەییە

ژیان: ٥٥٨

ئەم خەڵکە بۆیە زستان دڵ نەرمە
بەزستان خاکی سروشتمان گەرمە
خاك دایکە بۆیە بۆمان دڵسۆزە
ئاگر باوکە بۆیە بەسۆزە
چی بکەین باوکمان جنسی خشینە
دایك بەدەستی یەوە دایم غەمگینە
مەڵێن - کە ئادەم حەوا تەفرەی دا
خۆی وانەبوایە چی دەکرد حەوا؟
ئەوی بەڤسەی ژن تەفرە ئەخوا
ئەوە پێی ئەڵێن فەقیری خوا
هەرچی بە عەقڵی خەڵکی تر دەکا
مەقەس بەزۆری پەنجە کار دەکا
بەڵام شەیتانی ئینسان ئینسانە
بەئاغام، پاشام. تەفرە ئاسانە
خۆزگە ئەوانەی پیشەیان وایە
جۆرێکیش جاریان بۆ بدوایە

نوشوست ناهێنێ لەگەل پیاوچاکا
کەچی ئەبینی کەس رووی تێ ناکا

کە لای هاوڕازی قسە خۆشەکان
غەیبەت خۆش ترە لە دەنگی قورئان

مانگی رەشەمێ شوکر بەسەر چوو
مرمیاو مرمیاوی داوودمان لاچوو

دەرخۆنەی سەری دیزە لاچووە
ئەلێن پشیلە سوور کەتنی کردووە

سەگ لە پشیلە بە وەفاترە
کەچی پشیلە قەدری زیاترە

چەند خۆشە لەگەل یاری بەوەفا
رابوێرێ دایم بەزەوق و سەفا

گەردێ بەل و جۆت لە دل نەنیشێ
یادوژمن باری خەفەت بکێشێ

هەزار بانقەنۆت ئەوە ناهێنێ
دەستێ درکێکت لە پێ دەرێنێ

ژیان : ٥٦٤

پەنەپێشینان نالەی مەنصوورە
لای هەندێ کەسان کفری مەشهورە
بەی ئەهلی دڵدووری مەنشوورە
ئەم خەتا سوورە لەخۆمان دوورە

ئەڵێن : هەوری سوور بارانی دوورە
تەپ لە تەندوورە ، لە شارەزوورە
هەندێ شەوئەگەر : بلێم سەگلوورە
کۆببەو سەگلوورە لنگ بەرەو ژوورە

دبسان پێم ئەڵێن : چەند بە قسوورە
نالێن : سەدسالە فەمە مەشهورە
کابرایەك هاتوە لە زەعیم ئەدوێ
وەمان بلوێرە کێ ئەیکرێتە گوێ ؟

زەعیم ئەوەتە شێوەی شەمەی بێ
خۆی بسووتێنێ تەعی جەمعی بێ
گەورە ئەوەتە خۆی بە خاك بگرێ
وەك خاك مردووی خۆی لە باوەش بگرێ

گەورە وا دەبێ کە بەرەنگی شـاﻥ
کۆی بکاتەوەو بیـــدا بە دیوان
با هیچ میوانیش مەمنونی نـــەبێ
بیداو دەربەستی مەمنونی نــەبێ
زۆرمان دی ویستی دۆستی خۆی بخا
کاتێکیان زانی وەك دیوار ڕوو خـــا
هەندێ لەخوێدادەست بـــە تێلایە
هیچ نالێ : ڕوژان ڕۆژی لە دوایە
باوە ، وا کردمان بویشی بە ئەعیان
باش نەبی خەڵکت لێ دێتە زبـــان
بەوە چـــاك ئەبی چاکـــی بـــوێنی
نەك بە خەمەوە خـــەڵکی بـــنوێنی
خۆزگە ئەعیانی بێ مەعاش نـــەبوو
ئەوسـا ئەم خەڵکە بێ تەلاش ئەبوو

زبـان ٥٥٦

دنیا گشـــت ڕۆژێ بەرگێ ئەگۆڕێ
کە شـووی تازەی کرد کۆنەی ئەتۆرێ

مێردە تازەکەی سەیری کۆن ئەکا
هیچ پەروای نی یە ماچو بۆن ئەکـــا

نازانێ کەبەم ســـاتوسەودایـــە
یەکێکی تری لە کـــەمین دایـــە

لەم ئالو گۆڕەو تەشقەڵەو گـــەڕە
هەرچی دەبینێ هـــەر نیوە زەڕە

بەمحاڵە یشەوە هێشتا بۆی شەیدایین
بێ ســوودو نابوود سەودایی ســـەودایین

بەدنیا ئەڵێن : چەند بـــێ وەفایـــە
هەرچی کەدەستی بەیتێ دنیایـــە

ئەوی تەشیمان بۆ دەرـــت دوێنێ
ئەمڕۆ ناپرسێ :کەوتە کام شوێنێ

ئەوی لە شوێنی ئەو دێ پێ دەگـــا
ئیتر بایەخی جیهان تـــێ دەگـــا

ئێمە بەئەخلاق لەپێشـــەوە بیـــن
کەلەناو خەڵکا بەحورمەت بژیـــن

ئەگینا کەهات ماستاوبفرۆشین
کەمانگا نەما چی تر بدۆشین

ئەشێ وەك درەختبەڕەگ و بن بین
بە قووەت کوێری چاوی دوژمنین

نەك وەك گۆلە ژن لەهەموو مالێ
دەرپێی ئابرومان لەبێ داماڵێ

خۆ دیوەخانی ئێستای ئەم شارە
یا غەیبەتی خەڵك یا خۆ قوومارە

ئەگەر نەیەوێ ساحب دیوەخان
نایەڵێ زەمی خەڵك بێتە مەیدان

خۆ هەر ئەوساتەی کە غەیبەت کرا
بۆ خاوەن غەیبەت بە دیاری برا

ئەگەر ئەم حاڵە ئیتر بەس نەبێ
هیچ کەس بەهیوای دۆستی کەس نەبێ

ژیان : ٥٦٨

دوو جانبازێکراچوونەسەر تەناف
لەگەڵ یەکتردا کەوتوونە مەساف

بزانین کامیان بەر دەبێتەوە
تەنافی بەختی ئەڵەرێتەوە

ئەوەی کەپیشەی تەناف بازییە
ئەوەل ڕەنگاوی دەوڵەت خوازییە

خۆ ئەو دایرەیەی کە بەرز ئەفڕێ
هەر مل شکانێ خۆی پێ ئەبڕێ

دنیا ڕەنگوینەو ئێمە وەك مێشین
لێی دابینەوە هێندە بەکێشین

زەمینی یەکێ پڕی تێگیراوە
هێزی ئەمانو جولەی نەماوە

ئێمە خەریکین لەویش تێ بەڕین
خۆمان بەدیاری بۆ مردن بەرین

من خۆم ئێم بیستون ئەهلی مەدینە
(ناموسیە) یان لا پەرشینە

لەوێ مێشـــوولە ناوی نامووسـەــ
لە زۆر جێش نامووس زبانی لووسە

سا بۆیە لێرە وەك یەك مەبــندوولــە
سوێندی نامووس و گیزەی مێشوولە

لای [جاف] ڕەش ڕەشە ئەمیش لەو هۆزە
قەزای دیبیـزەیە وا کـەوت لە گــۆزە

(ولا تـزر) حـوکمی نـەماوە
بە ئاغـــا نانی نۆکــەر بــڕاوە

هەر کەسێ پیاوی خۆی دامەزرێنێ
ئاشە تەندوورە شەق ئەبڕوو شێنێ

بە بابی بابی کە کەر سوار ئــەبێ
پیاوی بێ ئابڕو بۆیە هـار ئــەبێ

من پالتۆکەی خۆم هەڵکێشراسەوە
ڕێ ئەکەوت ڕیوەی بێمە کایــەوە

ئەبینم پالتۆی خەلکی ڕەنگ ڕەنگە
وەك گۆڕە گەچەڵ وشک و بزنـگە

ژماره : ٥٦٧

ئەوسا کەڕێو بان ئەبوە تەقو دەو
ورده شاتەری ئەکەوتنە سەر ڕەو
(خرر ایمچون) بووڕێی شەقی دووربوو
دوودەست بە ناڵە بۆت شارەزوور بوو
دەستەێێ مازوو یاگەزۆی ئەکرد
کە فرسەت لەدوی حەوحەوی ئەکرد
دوای کە ئەوان ئەگەڕانەوە
لە شوێن حەو حەو کێش ئەگەڕانەوە
بە دیاردی دیاردی ئەبوو بە هەرا
کونە مشک ئەبوو بە کۆشک و سەرا
ئێستا بە عەمەوو نەڵەوە ئەکرێ
ناوی ایمچون و فەیار نابرێ
ئەو قومۆ بیلە، ولاخ نەماوە
قەیار بۆ پیاوی بێگانە باوە
ناڵ بەندی کەونە دەست وەستای کەد
هەندێ لە ناڵ و لە بزمار نەدا

ڕۆژێکیش ئەبێ بە کۆلکە بــزمار
دەستی کۆلی سوار ببی کۆلە دار
بەردەمێ کلکیان کرد بە بەهــانە
وا ئێستا هۆدەی کلك هەلکێشانــە
مابــەو گەرمەی گەزۆ بارینــە
لە کێ دەنیشێ مێش ئەم هاوینــە
لە سینەمادا بــووم دەورەیی زوو
کە باوی باوە فــیل ئامادەی بــوو
کە ئەیگوت : فیلی یەك دەست ئامادە
بۆ دەست هەلبڕین یەکــەر ئامادە
لە باش یەك دەستە یەك دەستو یەك پا
ڕا هات و کورسی بەختی بۆ چەسپا
زۆربان لا خۆشە ئەم جرت فرتە
بەلام ئاخ هەودای هیوا زۆر کورتە
هەر وەك کورتانی کەری جەجالە
بەشەو ئەدورێ بەرۆژ بەتالــە

جابینۆس ئەڵی : تــافیم کردەوە
هەر قەومێ ناسرابــەیێ کردەوە

هیندیو حەکیمی فورس و تەکەبور
تورکو : ئیطاعەت ئەرمەن سفرەدڕ

عەرەبی بەڕیو : میوان پەروەری
کوردو : ئازایی بە مال و سەری

حەبەش سەعادەت شادی و شەئامەت
مەلاو : درووکی زەنگی و : حەماقەت

کەرتو فیتنەیی درێژی : بێ هۆش
لەدوو جێژنان بوو شێخی نوێژ فرۆش

ئایینو نوێنی (مووزەردی چاو کاڵ
شوهرەی پەرستی ڕەشی ڕوو بەخاڵ

کوێرو : حافظە جولەکەو حساب
بەنگو کەساسی و دەولەت و شەراب

جاف : ڕۆژیانی هەمەڕەنگ : بۆ شەڕ
شێخ و شۆڕەشەڕەنگەنە : بۆ شەڕ

پشدەر : جەنگاوەر یەكن وەیەكن
شوانو دزەیی لەناویان ئەوەكەن
بانەیی : ئەڵێن ئەسەدابەكـ وژن
سیوەیلی : ئێشتا قامك ئەمەژن

ژیان : ۳۲۸

كەدووشمنت كەوت تۆ پێی پیاوەنێ
زەبون كوژ مەبە لای خوا لامەنێ
سەرمایەت بۆ خۆت زەكات بۆ خوا
مێو كەبیبڕی چاكتر بەر ئەدا
زۆر بەسەر دۆستا دەیە خەتەرە
تانەی دۆست لەتیر دوشمن بەدترە
ڕاستەدوو میوان لێكیان خۆش نایە
بەڵام خانە خۆی لەهەر دوو لایە
تۆ چاكە بكەو بیدە بەئاوا
خەڵقیش نەزانێ لای خوا نووسراوە
كردەوەو ئیمان هاتوونە نوشوستت
گەورە ئاوی ڕشت بچووك پێی لێ خست

که باوەڕت بێ هێوایشت ئــەبێ
که بێ باوەڕ بی چیت دەست ئەکەوێ
هەم پیاوی دنیا هەم پیاوی ڕێی خوا
وەك یارۆی نار جۆ«۱» لەدوو لا نەخوا

ژیان : ۳۹۳

چوار کتێبی خوا چوار پەندی تیایە
که گوێی لێبگری وەك کیمیایــە
تەورات وتویە : قانیع بــێ تێری
زەبور وتویە : بێ دەنگ بی شێری
ئینجیل وتویە : تۆ دەرکەنار بــە
لە دڵە خوڕ پەی دنیا ڕزگــار بــە
قورئان فەرمویە : پشت بەخوا بەستە
ئەتخاتە ڕێی ڕاست ئەو سایە بەستە
دوشمن بە چاکە ئاشـــت ئەبێتەوە
سەهۆل بە ئاوی گەرم ئەتوێتەوە

«۱» جۆ = جۆگە .

کە لەگەل بەزا هەلسی ودانیشی
وەك شەکر لەجێی تەرهەودەگێشی

ئەمەندە وێلی بەرگو خۆراکین
نازانین خۆمان خۆراکی خاکین

کەوتیان : مەکە شێت گیرتر ئەبین
حەرامبەتامە : بۆ شەیتان ئەژین

شەیتانهەرگوینیلەدەمانهەلسوو
بۆیە ئەم خەلکە بەگژ یەکا چوو

ئاردی ناو درك چونە، وان ئێرە
فەرموو دوودەستەی دۆست هەلبژێرە

پێکەوە نارۆین لەرێی ڕاستەوە
خرا نەوە بگرێ شاری گواستەوە

بناغەی ئێرە سالی دوو سەدە
وادەردەکەوێ خاکەکەی بەدە

ئەگینە کەشار قەلاچوالان بوو
دوازدە سوارەیان مەرزی مەیدان بوو

ئێستا کەمەیان سەرو گوێلاکە
هەر مرەمرە شەڕی سەر لاکە
ژبان : ۳۷۲
گاڵتەی منالآن هاتەوە کایە
بۆ مەقۆ مەڤۆبوو بەسەرەایە
وا بە یاری کۆن گاڵتەیەك ئەکەین
لێمان زوێر مەبن ناوی کەس نابەین
بە (گەنم گەنم) گەوج تێدە کەوێ
بەلآم (ڕێوی چوو)سیخورەی دەوێ
(ئاشەتەنورە) ی زەمانە وایە
هەرچی کە سوار بێ شەقی لە دوایە
لە بەر چەپۆکان زوو جل خوار بوە
(بابی بابی) یە وا کەر سوار بوە
نانی خۆت بجوو وەرکەوە لەوێ
(کلآو بفڕێنی) خەلك دووت دەکەوێ
لە (سنکەو باز)دا ئەبێ دوا کەوی
کە بووی بە (خەلفە) هەر تێ دەکەوی

کەس نالێ: حەمام بەفوو گەرم نابێ
بە پشت لێدانە کۆلنج نەرم نابێ
ئەگەر (قارنە تۆپ) تەواو بسزنی
لە (قەل و شار) دا وەستای چوار نانی
هیچ کەس بۆ (سێ باز) هێزی نەماوە
ئێستا (کەوشەکی) عارەبی باوە
بەخوێندەواری کار نایەتە گیر
مدیرێ بووە بە میرو گزیر
(پەنای بێ دەنگ)ە زوررەبی نابێ
ئەگەر سەد گوێچکەی تیاراکێشرابێ
بۆ بێ ئابڕوو زۆر چشت موباحە
ئەوی بێدەنگە کوڵکی مزراحە
بەگوریسی خەلك ئەچین بۆ داران
ئەڵێ: نەبامان دیوە، نەباران
خوێن پەرییە ئەرز لووت ئەپژێ
کاسەکە پڕبوو ئەوسا دەرژێ

ژیان . ۳۷۱

دنیا بێبەرە، دوای کەوی دەڕوا
کە ڕووت وەرگێڕا ئەوت دێ لەدوا
تا گەورەتر بی خەفەت زۆرە
کاتێکت خۆشە بکەوێ نورە
گەورەبی ئێستا دەردی سەری یە
نەچوونەوەو لەخەو بەری یە
نایشلێین : تۆ ئێمەجێت و جوێەنی
هەڵوێن کردو کوی هەرو خوێەنی
ئەوسا پشتێنی ای دەکەیتەوە
کە خۆت لەبەدکار جوێ بکەیتەوە
ئەم دنیا حیزە بەری زۆر دوورە
هەتا تۆ بڕۆی ئەوخەزارو ژوورە
زۆر جار چاوی ڕەش کاڵ ئەبێتەوە
زۆر دان ڕەنزنی ئاڵ ئەبێتەوە
وەرگەڕای پاڵێ ئەنێن پێتەوە
ناڵێن : چاو بەچاو ئەکەوینەوە

تیکه قووت ئەدەن ناپرسن : چی یە ؟
ئەم لوقمە چەورە بێ لەققە نی یـــە
کەلەـــەر خواردن ئەڵێی : بسم الله
ئەڵێن : جنۆکەلـــە گەڵت ئەخـــوا
دەست لە ئینسانی دل شکست مەدەن
بڵێی : بسم الله ، جۆێنت پێ ئەدەن
ئەگەر پشت بەستی بەدۆستێ دوێنێ
گەزی چی و جاوی چیت بۆ دەمێنێ ؟
بەشی خواردنـــە مانگانەی چنۆك
حەوز پڕ ئەبێت بـــە تنۆك تنۆك
ژیان . ٣٥٩
وەجاخ کوێر مـــالی ئەبەشـــنەوە
کـــەر تۆپی نـــالی ئەکێشـــەوە
لـــەم دنیایەدا کەس بێ غەم نی یە
ئـــەگەر بێ غەم بێ بنیادەم نی یە
کەو توینە ڕۆژێ بووبە (وای نفسی)
زۆر کەس هەولی دا خۆدا نەینووسی

ئەڵێن : تەور کلکی خۆی نابڕێتەوە
وای نەبڕێتەوە ، کە نەبێتەوە
کوردبە عیبادەت دوعای مەقبول کرد
(لیلة القدر)ی لە ژنا خەرج کرد
بەهار گیانداری پێ ئەژێتەوە
ئەترسم ماریش ببوژێتەوە
بیستومە وردە مەنمور دەرنەکری
بەرە ھەر لەلای تەنکی ئەدڕێ
ئەی ئەو کەسانەی کە کەم وەرنەگرن
دەست بەکڵاوی خۆتانا بگرن
نیمرە گەڵ کەس نابەمە دەستەخوشك
من و ویرانەی پیریژن و مشك
وەك جاران بێستان بەرەڵا نییە
ئەم دووگەچەورە بێ بەلا نییە
ژیان : ٣٥٨
پیاوی دڵسۆز بێ بۆ هەموو کەسێ
... لەدز نەترسێ

بەقابسپە قاسپی کەو بایەخ مەکەن
دانە بۆڕاوی جنسی خۆی ئەبەن

پیاوێ دووربێ بێ، نابێ تەنیا بێ
کەدۆستی نەبێ دەستێشی نابێ

ئەوی بەتوندی لەجێی خۆی هەستا
کاتێکت زانی ماندوو بوو وەستا

هەرچی ئەزانی بۆت ناچێتە سەر
مەیکە بەخولیاو بەکەڵکەڵەی سەر

نەزان، نەزانێ کە هیچ نازانە
بەختیش ڕووی تێ کا خانە وێرانە

خود پەسند دیوی نەفسی ئەدیوە
خۆی لە ناوێنەی دیواندا دیوە

ئەوشێخەی موچەی مریدە وەرئەگرێ
دەمی (برنگ «١») ە و خوری پێ ئەبڕێ

مەلا بەخوو بێو بێوەعز بیدا
بەزۆر غەیبەتی خۆ بەدەڵک ئەکا

«١» برنگ = مەقەستێکی گەورەیە خوری مالاتی پێ ئەبڕنەوە

بەو پارە بەشێخ بەهەشت ئەفرۆشێ
ئەوەی پیالەی مەی پێ دەنۆشێ
گەنجی بێ ڕەنج بۆ ناسێنێتەوە
سەرات بۆ ئەوە شەڕ ئێنێتەوە

ڕۆڵە! ئەم پەندەم بە سەر مەشقت بێ
لە سەوداگەری سەودای عەشقت بێ

بە عەشق ئازادەی هەردوو جیهانی
کە عەشقی نەبێ لەشێ بێ گیانی

ئەو سەرەی سەودای عەشقی تیانییە
کوولەکەی وشکی ئاوی کانییە

خۆشیان ئەزێی بەهێشەوە خۆشنۆی
جنێوفرۆش بێ باوکت خۆشنوێ

لەمەیدانا کەس دەنگی دەرنایە
کە دوشمن شکا زۆر کەس ئازایە

ئەوەی هەلکردی بەوشکوتەرە
لەمالی خۆیا شای بەحرو بەرە

بەڕەشر دەشۆی بە ناوی کـانی
قەدری ئاوەکەر لەچۆل بزانی
ئەوی ڕوو بەڕوو تۆ هەل دەکێشی
باش ملە بەداخ ئخ هەل دەکێشی .

ئێستا کەموو چەی جاسوس نەماوە
لەدوور (ئەم نانە بەوڕۆنە) باوە
دیتە کەبەزیان بەکتك «١» سپارد
چۆن پارەی بەزیان ژماردو بژارد ؟

ئەوی بەکتك پەز دەسپێری
دیارە بەزدارە بەزیش دە بژێری
کەوتوینە دەورێ جوان پیری ناوێ
ئەودەورە گوزەشت چوار ژن بۆ پیاوێ

مسکێن و ئاغا یێك ڕاست بوونەوە
قوربان قوربان ، لەبیر چوونەوە

«١» كتك = پشیلە

موشیرو سوڵتان، وەك گورزو قەڵغان
هەڵگیران لەگەل سفرەی دیوەخـــان

ژیان : ٣٥٧

بەبێ ڕێ هەرۆ هەر چەند قەدبڕ بێ
نازت گەنم بێ. جۆیش هەرزانتر بێ
بێوەژن هەر چەند خاوەن دراو بێ
تۆ کچ بێنە باکراســی جنــاو بێ
دڵدارت نەبێ بەهەشـــت زیندانە
هەرچی دل ویستی هەر ئەوەجوانە
کە کورتان گوم کاو ئێمە بۆی بەروین
دەستی وێـــکەیەو ســـوژن پۆلایین
بـــەخاڵۆ خاڵۆ هـــات بەلامـــەوە
بـــوو بە تۆو ئەمار دای بەپامـــەوە
نازداری‌ی بەهار چەند شوخ و شەنگە
ئاخ بێ بەینەتە هێجگار ڕەنگ ڕەنگە
کە خوا پیاو سەرخا بە کەس نانەوێ
ئام ئەسمانە ئەستوونی نـــەوێ

ئەو کە . ەی کەخۆا قەدری داوەپێی
کەس لێی پرسیوە کە تۆ کوڕی کێی

هەر ئەند نادری بەزۆری چیە
لەم زەوی یە ڕەقە تووری هەڵکەنە

ئەوی (بەئاغام)، (بەپاشام) فێرە
بەرانی دێتە سەر دوو کوولێرە

ئاه خوێندەواری نەزانی لابە
بۆ کردەوەیشمان ڕەهبەری چابە

کەسر کە پڕبێ قاپ ئەقلیشێنێ
لەش کراسی تەسک دادەڕلیشێنێ

قەل ویستی وەك کەو بەخنچە بڕا
ڕۆینەکەی شێوا و واشی بۆ نەدوا

هەموو ڕاوچی یەك ئیساغانی یە
هەرچی ڕیش سور بێ هەمزە ئاغانی یە

تەپاڵە ئاگری گڕ ناکاتەوە
پاشەڕۆك سەوی پڕ ناناتەوە

ژیان : ٣٢٥

منالـان بـــەناز پەروەردە مەکەن
چاك نابن ، خۆتان ڕەنج بردە مەکەن
مـــیرات میکرۆبی شەڕی ئەولادە
بێ ڕەنج دەست کەوتوو ئەدرێ بەبادا
بەمیراتی عیلم کوڕ ئەبێ بـــەپیاو
ئەولاد بەڕەنجی شـــان دێتە نـــاو
دەوڵەمەند هەرچەند خەڵکی لەدەورە
بایەخی نییـــە ســـێبەری هەورە
هیچ کەس ماڵی خۆی بەکەس نەداوە
کەچی ئاشـــۆی دەوڵەمەند باوە
دەوڵەمەندی ڕژد خۆی مەل نەکێشێ
پارە مشمێکە لە کوش ئەنیشـــێ
دەعوایان هاتە سەر هەڵات بازی
ڤەت دوو کەس نابێ لەفازی ڕازی
یاخوا دەردەگـــا نـــەکـــەوێتەدێ
یاقەت قـــەئە بووا بـــابنجان دێ

بۆ هاودەم ماوم کەزۆر ڕەنجەڕۆم
منیش خەریکم باینجان بخۆم
ئەگەر خوا نەکا تری پێ دەگا
بۆ قڕەی گومرك من سەر خۆش ئەکا
ئیتر کەس ڕەخنە لەمن ناگرێ
بابە سەرخۆشی ناوم ببرێ
بەلام کەتری منی سەرخۆش کرد
ڕەسمی ئەستێنی قولچی دەستو برد

ژیان : ٤٢٥

ئەوانەی کەشێو بەپشێو نەکەن
فیکە بەبرای ئێوە لێو نەکەن
زستان خشتینیە تاریك ولسوە
سەد کوێر چاو ساغی نابا بەڕێوە
کەمات سەر مەلا دەست نوێژی شکا
ئیتر کێ نوێژی ئەکا لەزەکا
مەلا سەر فترەی کەدی وەرئەگرت
ئیمامەتیەکەی بۆ دەست نوێژ ئەکرد

ئەوانەی لەمحەی لامیان وەك ڕێیە
ئەزانن پیری شەو کێڵ لە کوێیە
ئەوانەی نە ڕێ بەغەین ئەخوێنن
جلوەی فێڵبازی دوو قەوم ئەنوێنن
ئەوەي کە ناخواو (پارەزۆر کەر)ە
گرد کردنەوەکەی پارە، زۆر کەرە
ـکەی ئەشرەفی گوم بوو بوو بەلاف
وایەمان ئەڵێن : بڕۆ هەی ئەشراف

ژیان : ٤٢٨

وا ڕەشەمێیە مەرمیاو مەرمیاوە
نۆرەی سوار بوونی داودەم خاوە
مریەم بەرنادا هێندە بە جۆشە
تا ئەر لەبەغدا نەزەرێ بۆشە
ئەمە شەرتێکە بۆ منداڵانە
ئێستا تاحەزکەی هێندە ئاسانە
لەخەودا سواری کەرئیعتیبارە
بەڵام بەدیەنی هەر نەوەوارە

برجی پیرێژن ئەم ساڵ کەم سەختە
ئەو لەپیاو زۆر تر بەڕاوو بەختە
ئەگەر بێو بیکا بەزووقەو سەهۆڵ
هەژارەکانمان چی ئەگرنە کۆڵ

ژیان : ٤٣١

کەشاخی گوێژە بەفری چووەوە
پەندی پێشینان زیندوو بووەوە
پێم بڵێ ڕۆڵە لەبەرت ئەمرم
خشتم تۆ بگری بەردت تۆ ئەگرم
کەواکەی خۆمە ئەیکەیتە بەرم
ڕۆنەکەی خۆمە ئەیدەی لە سەرم
کە ژن مل کەچ بوو بەنانی شوانی
بۆچی لێی ئەدەی بە کۆڵە کۆچانی
کاسە کە پڕ بوو دیارە ئەڕژێ
بەرداش لێک کەون تۆزیان ئەپڕژێ
لەگەڵ هاومالا، مەکەوە ورتە
لەجێی سندانی تۆ قوزە لقورتە

تا دەسندەت بێ قەدرت لە لادــە
کەوم بۆ نەگری پێت ناڵێم : مامــە
کەمتیار نەگەر پێی بلۆی : چاکــە
قولەپێی بسەی هێشتا دەنگت ناکا
هەنگەلاژنەکەم هەموی هەنکوینــە
خورمای کورد کوژەم لە لاشپرینە
تەرس هەل درێژی ، خورما بە جەوال
بۆیە دەکەونە شوێن کەری جەجال
کە لە ناو خۆتا هات و رێك کــەوتی
ئیتر لە ترســی لاوە بســرەوتی
ژیان : ٤٩٢
کەخوا سروشتی ئێمەی خستە روو
(وخلقنا کــم أطوارا)ی فــەرموو
هەندێکمان هەیە کە گۆشت نەخۆرە
گۆشتی بۆ ئەبێ بەزگــە شــۆرە
هەندێکیش بۆنی پیازی کرد هەڵدێ
هەندێ بەکشمیش دلی تێکەل دێ

هەندێ لەلابان کەقەزوان نەخۆن
هێندێ تورە ئەبن ئەلڕی خوێنە خۆن

هەندێ بەجیرەی دان بێ خۆش ئەبن
هەندێ بە بۆنی خۆش نەخۆش ئەبن

هەندێ کەهەنگوین ئەخۆن قەبز ئەبن
هەندێ بە قۆخێك تووشی لەرز ئەبن

هەندێ لەغاری شەیتان کراوە
هیچی لەمالی خۆی پێ نەبڕاوە

هەندێکیش ئەیخواو ئەیبەشێتەوە
دوو چەندانەیشی زوو بۆ دێتەوە

چاو نابڕێتە مەسنەدو پارە
بۆ ئیشی فەقیر وەك خزمەتکارە

هەندێ وەك دووپشك چزوی پڕژارە
تەبعەن مەلی کەوتەو هەژارە

ئەبینێ بەدکار کەچی بەسەردێ
عیبرەت ناگرێو نایەتە سەر ڕێ

جووله‌که شه‌مه‌وی هاتبو به‌سه‌ردا
موسلمان ئاگری له‌ریشی به‌ردا
گـاور جگه‌ره‌ی پێ داده‌گیرساند
شیعه‌یش به‌کێرده‌کوله‌ی ئه‌ی ترساند
ره‌سمو ئایینی زه‌مانه وایه
له‌رۆژی ره‌شدا کێ به وه‌فایه
ئیکرامی فه‌قیر به نانو دۆیه
له‌هه‌موو لایه‌(که وابخۆیه)
ژیان : ٤٨٩
ئه‌و ره‌ل په‌رده بوو له‌سینه‌مای چه‌رخ
بزانی چونه ئنجا بازی به‌رخ
که‌س به باری چه‌رخ پشتی نه‌به‌ستێ
هه‌رچی که‌چ ره‌و بێ ئاخری ئه‌وه‌ستێ
رێی راست ئه‌مه‌یه ئه‌گه‌ر پیاوڕۆی
له‌لای هه‌موو که‌س بێگانه‌نیت . خوی
دوو به‌رد پێکاده‌ن، یه‌کێ شکا بێ
ئه‌وی تریشیان پێی زه‌ده نابێ

ئەوی لەدووژمن تـۆلە دەسـێنێ
ئەو ئینتقامەیش بۆ ئەو ناهێنێ
ئەوانەی دوێنێ کە لەڕوو دۆست بوون
را ئەمڕۆ دەرکەوت بەتەمای پوست بوون
کەدۆستت ڕۆیی و تۆ بێ وەفا بووی
دیارە لەڕیزەی پیاوەتی دەرچووی
هەندێ وەفایان بۆ دوایان نییە
ئێوە هیوایان بەوانە چییە
چەند خۆشە پیاوێ ناوچەوان دەرخا
بە پیاوەتی خۆی قسەی خۆی سەرخا
چەند خۆشە دۆستت ناوچاوان پاکبێ
لە بەرەو ڕوویی درۆ بێ باک بێ
روو لەپاکییە بەختی ئەم ناوە
گامان گرووەو کلکەکەی ماوە
ژیان : ٤٤١
خوا عەیبی بزنی خستوەتە ڕوو
کەچی کلاوی کردوە بۆ بەرو

جێشتت بۆ ناکوڵێ بەبێ ئاگـــرێ
خورمایش موتوربە نەکر ێ ناگرێ
دیجلە ئەم هەموو خەلیفەی دیوە
لە لەنجەو لاری خۆی نەلەخشیوە
هەر کەلوی بەردێ لەناقی کیـسرا
ئـــایەتێکە بۆ (لیلة الاســـری)
بەزۆری پەنجەی نەشقێکی خایـەن
شیرینی ئەرمەن کەوتە (مەدایەن)
بێـــتوون بەـ ەشق لەبن کەنراوە
شـۆرەتی شۆری بۆ فەرهاد مـــاوە
ئەلێن . فەرهادیش کوردە بەجێیـــە
ڕەنجەرۆی وەك ئەو کورد نەبێ کێیە
ئەفـــانەی سەودا نەمابەسەر چوو
ئێستـا (جیازی) کچ نەدا بەشوو
خزمەتی وەتەن گۆزەشتەی پارە «۱»
هەموو بۆپارە «۲» . ئەبێ بـــەپارە «۳»

«۱» پارە / سالی رابوردو «۲» پارە = دینار ۳ پارە / پارچە پارچە

هاوار لیرەي زەرد زرنگەی خۆشە
کەهاتە بەر گوێ خود گیری بۆشە
دەوران دەورانە وەك بابی بابی
مەبەوثی بوە بەنوولی بابی
جووجەڵە بەدەنوك لەهێلکە ئەدا
دوپشك بێ قین پێتەوە ئەدا

ژیان : ٤٢٣

نازانم بۆچی ئەم پەندە ساوە
رەمەزان بەجەنگەو سەفەر بەناوە
پێم مەڵێن ریست وەك خوری خاوە
کوێر هەتادەمرێ بەتەمای چاوە
ژوور دوکەڵی بوو راکەدەرەوە
چاوی رەشی خوت کال مەکەرەوە
پیاوان هێند ریشیان تاشی ناس و لوس
وا لەتورکیە ژن بوو بەمەبعوث
بەخۆت بنازی کارت لە دوابە
بەمێردی نییە ئەڵێن بەخوابە

مەتەڵیان پرسی . نەمزانی کــامە
سەری حەوت لە شکر ژێری شانامە
دەنوك درێژەو ماســی گرنی یــە
هێلکە کەی پشمە کەچی مر نی یــە
ڕەمەزان سێ نەونی لێ گرتوینە دار
حەوت ترنگێکی و قومارو خومــار
دزو خاوەنە مال کردەیان بەك خەن
بە کونەبابا گاجرونی سەر ئەخەن
ژین : ٤٢٤
ئــــێمە ڕەمەزان لاقێکی دەیــە
کــێ دێ بزانی سێ لاقێ هەیــە
لە مزگەوتانا ئەوخە (الوداع)
ڕوژوویان تەڕاند بە (وەگاع وەگاع)
هێندە لێی توڕە بوون بەشەڕو هەرا
لــە قاپی ســـەرا هێچگاری تۆرا
(لیلة القدر) یش ئــــەبڕێتــەوە
رەی گابرای کوردە خەرج ئەبێتەوە

بۆچ وتیان: ڕۆژو ئێستکی گرانە
بەچایەك ڕۆبی ئەو بەستە زبانە

ڕۆژوو (کریسمس) گەیێنە سەری سال
هەردوو یێکەوە گەیشتنە مال

چەرخو فەلەکمان بۆ هەل خراوە
بەلام کەس هێزی گوژەی نەماوە

ڕاست بێژ هەر بەشی پلارو پەلە
دەور دەوری دەورەی ماین چەقەلە

فەرز گرانە حەز لەسونەت ئەکەم
کەڕۆژوو ئەگرم پارشێو بۆچ ئەکەم؟

ڕۆژی بیست و پێنج شایی و لوغانە
بەتلی لیلی چوون بۆ تۆرانە

پاش جەژن بۆ من الله ورمانە
بەلام بارانەو جێگا نەرمانە

(ژیان) ئەلێ: کێ کوێی لەدەنگ بانە
پارەی ئابوونە بکا بەجەژنانە

ژیان : ٤٧٤

بوواره ڕەش و سپی دەر ئەخا
ڕێکەوتە جار جار نادان سەر ئەخا
شاس سپیاوێگە بە نارەق ئەڕوا
عەیبی ئەخلاقی ئەپۆشی کەوا

ئەگەر بە عیلم و عەمەل پەسەند بی
لەوە باشترە کە دەولەمەند بی
پارە چڵکێکە لەبەری دەستا
بە هەشت قووچاندن لە دەستا وەستا

پارە بۆ خێوی زینەت و فەڕە
ناخ بۆ میرات خۆر میقڕۆبی شەڕە
عیلم بۆ قەومێ ڕێگا دەنوێنێ
ئالیش ناوی چاکەی دەهێنێ

دۆست چاکەی دۆستی لێک ئەداتەوە
دوژمن لەگەڵ دۆست ناشێت ئەکاتەوە
ئەوە دۆست نییە بەهیوای پۆست بێ
ئەوەیە دۆستی لەگەڵ کەس دۆست بێ

بڵێین قەڵەمزەن کەوتۆتە بەر زەیل
قەڵەم چی بۆچی کەوتونە داوەیل
کردمان قەڵەم چی بە توون دەم تاڵە
(وەی من ، وەی مەی) چی بە تی بە قاڵ
دیارە لە ئێمەیش بوو بەکردەوە
لــە عیسایاندا ، دووسا بوردەوە
کەس نالێ : دەســـاب گۆشتت بەچەندە
جامباز بانگ ئەکا : وەرە خەر بەندە
یــا خـــوا هەربژی دائیرەی ئەشغال
بەکریکاری‌ی دەم کوت بوون کەم حاڵ
ژیـــان : ٤٣٢
دل ئەرەنجێنێ پیاوێ بێ کەمـــاڵ
بەهەڵە وەڕی‌ی دز دێتە ســەرماڵ
قرژانگ گەستمی و وازی لێ هێنام
زوو تێگەیشتم کە چونی بەردام
بۆ دەربەدەری مــەکەوە ســەمـــا
ئەگەر چاك بوا بە اەجێی خۆی دەما

گول لەسەر لقی خۆیـــا ڕەنگینە
بەردیش لەجێگای خۆیـا سەنگینە
بچۆرە شارێ کە کەس نەتنـــاسێ
تێر خۆت هەڵکێشە پڕ بە کراسی
با ، مێخ سندانی توورِ ئەدایە دەر
پێچە کوڕوویـــان دەهاویشتە بەر
خـــوا منی لەژوور تۆرە دانـــاوە
هەرچەکی دەیکەی خەیالی خـــاوە
قاچ قچی نەما، ڕێژي (١) لە نـــاوە
بێ تووتنیە ئەم بـــەندو بـــاوە
دار کێشم ناري (نەمرود بوو ئێستر
گوێ دریژي گولە ڕەعبەري حوشتر
دەرویشی بەرگ کێش سەردە ێتەزاق
بـــۆ بێگانەیە ترـــاقی عـــیراق
زیـــان : ٤٥٤
بەرسی خەڵکی بۆچ نەڵێی پـــەتە
ربانت بێڵێ ســـەرت ڕەحـــەتە

(١) ریزی = حەلوز .

پیاوی زۆربڵێ بۆ دۆزەخ بــەرە
لەوێشدا ئەڵێ : دارەکەی تــەرە
وەختێ ئەتوانی بەگژ مندا بــێی
بۆبەر حەلستێ زۆری من بشێی
پێ لەمــار مەنێ هەرچەند سڕیش بێ
مەچۆ ڕێی بەراز لەرەو بڕیش بێ
تەنهــا کاجوتێ زیــان دەنوێنێ
کەچێ گــا گەلێ تێــوە دەگلێنێ
ئێستا من بۆیە نــەوم پــووریە
خەتا سووریەو لەمن دووریە
دنیــا شێواوە بەشــەرم بــەرم
دەست بەکلاوی خــۆمەوە دەگرم
هێشتاکوو بێستان بەرەللا نیە
ئەم دورگــە چەورە بێ بەلا نیە
زیــان : ٤٥٦

بەحوشتریان وت : خوا کورت باتێ
وتی : من بێ بــار نامێنم ســاتێ

تاکار نەشێوێ ناگاتە سامان
وەختە بۆ هەنگوین بچمە هەورامان
ئاوی پاییزان لە بەفراو ئەکا
ئەوی تێر نەخوا چی لەئاو ئەکا؟!
شارێ بێ کاری زوور بەکار کەوێ
پیاوی پیاو هەرگیز تێدا ناسرەوێ
دێ فرە کوێخا ئاوەدان نابێ
پیاوی زور بڵێ نوکتەزان نابێ
هەرچی خەڵك ڕەزوور خۆیەوە بگرێ
ئەوی دەیناسێ لەبەری دەمرێ
ئەوی بۆ لۆفەری دۆست ئەبەستێ
بابە لۆفیش بێ زوو تر دەوەستێ
هیوا پەرستی هێند لووتی بەرزە
لووتی ئەبێتە کولکی تەرزە
یەکدڵ و یەکسان چەند خۆشە یاران
بێ خەم بێ پەروا لەتەرزەو باران

پێنج و دوو ڕۆژی دنیـــا رابوێرین
دوشمن لەپردی نامەرد هەڵدێرین
بەڵام وەك دەستمان خوشمان بڵاوین
یەك ناگرین بۆیە وابێ كڵاوین

ژیان : ٤٥٨

لێرە لە چاكەو نەزاكـــەت گەڕێ
كوتەك لـە بەهەشت هاتۆتە دەرێ
زۆر جارم وتووە : خەڕۆ بێ گـــوێیە
كوتەك دەزانــێ قۆناغ لەكوێیـــە
ئەگەر خوا باڵی بـــە فیل بدایـــە
نەبوو سەربانمان پاك برووخایـــە
خۆت هەڵمەكێشەو مەڕۆ بەعینوان
تفەنگ بۆ نیشان ئەسپیش بۆ مەیدان
ئێستا وا لێمان كەوتنە بەهانـــە
بەدەست خەڵكەوە بێڵ زۆر ئاسانە
شوهرەت زیـــادەتە لێت نـــابێتەوە
جـــام بشكێ ، بەلام نەزرنگێتەوە

شـــەری (ئیتالیا) گرانی پێ یـــە
کەر لەکوی کەوت و کونەلەکوێ یە؟
تۆ خوالێی گەڕی با حـــالمان وابێ
تـــالعی ئێمە ئـــەبی شۆربـــا بێ
بە تەقویم سەرەای ئەمسال خەتەرە
مەکتەبەکەیشمان لەشار بەدەرە
لە مەعاریفدا هـــەر شار بەدەرین
بۆیە وەك خاکین هەر خاك بەسەرین

ژیان : ٤٥٩

شـــەوی پایزان پیران نـــانوێنێ
کەڵەشـــێرێکیش نی یـــە بخوێنێ
زوربەی کەلەشێر لە دێی ماوەتە
کەڵەشێر کوشتن لامـــان لەعنەتە
شەومان درێژەو ڕۆژمان بە هەورە
نەکمان سوێرەو پلاومانچـــەورە
هیچ کەس نابینم دلسۆز بێ بۆمان
زووپیاو ئەگۆڕێ ناوی کانێســـکان

گوناى کەس نى یە خەتاى خۆمانـــە
جێگاى میوامان گردى سەیوانـــە
هەندێ بە کێلى باوکیـان ئـــەنازن
هەندى بۆ ناشـــوب ئاوانە خوازن
هەندێ کتکیان لەلا وەك شـــێرە
هەندێ هێندەیە تا سـکیان تێرە
ئەڵێن : مردوو شۆر پارە بـــەرێ زوو
خواى دەکرد مردوو گۆر بەگۆڕ دەچوو
پەردەى بینایى ئەسپو شێر وایـــە
سامى ئینسانى وەك دێو لە لایـــە
ئەگینە ئێمە چۆن سواریان ئەبـــین
دوو هێندەى ئێمەن لێیان ناترسـین
ژن تەلاق ئەدەین شوو ئەکا زۆر باش
ئەڵێین : قەیناکا بۆمان بوو بە جاش
ژیان ٤٦٠
بـــۆنى گول لەلاى قاڵوچە دەردە
ژن بێ روو سورى ناچێتە پـــەردە

برا ئەم پیاگە سـەیری چەند خۆشە
مـــن ئێیژم نێرە، ئێیژی بـدۆشـــە
ئۆخەیچ کە ئێستا زۆردار بێهێزە
لەبیرتە ئەیوت گاڵتەرە کـــۆیزە
نەك ئەمری وەزیر فەرموو دەی شابێ
لەم زەوی یە ڕەقە چەوەندەر نـــابێ
کە تۆ خۆت شل گرت لەرووی ناکەسێ
ئەڵێ : بزانـــم چۆن لێم ئەترســـێ
چاکە لەگەڵ بەد خراپ ناو ئـــەبرێ
کە گورگ بەخێوکەی خوای مەڕ ئەتگرێ
مێروولە کە خوا غـــەزەبی لێ گرت
کاتێکت زانی لە پڕ باڵی گـــرت
خانویەکم هـــەیە زۆر ناتـــەواوە
دارو پەردووی باش ئێستا نەماوە
ساڵی سێ جاری هەڵئـــەگرمەوە
لـــەبەر دەڕوخێ نـــا حەوێمـــەوە

ئیمسال مەبعوثی هاتۆتە رەواج
رەسمی ئیفتتاح کەوتە بەر میعراج
بەلام عومرو رزق لـــە بەراتـــایە
بزانین بـــەبەرات کێ دێنە کایە ؟
شایی شـــایی کەر ، لۆغەی دراوسی
لە تازیەی ژنان ســـەرم دەئاوسێ

ژیـــان : ٤٦١

وا رەمەزان دێت ئەبێ بـە کوێخـــا
پـــەکی کەشکەك و گیپە کەم ئەخا
ئەگەر من بڵێـــم : رەمـــەزان نییە
کێ لێم دەپرسێ : جـــەزاکەی چی یە
چـــونکو گوناهی لەوە گەورە تـــر
ئەمەندە زۆرە بە بە باری حوشتر
باقـل دەچینە پەردەی ئیعتیکاف
جنۆکە دەبـەن بۆ پشت کێوی قـاف
نەوەللا رسـتو داو هێنە گرانـــە
بە قەدرکانی تـــەراویح مانـــە

تاریکە شەوەو ئەحزاب لە نــاوە
ڕەمەزان بەجەنگەو سەفەر بەدناوە
لە ژەفەر بقا بــووە بە گــەردەش
دنیا شێواوە وەك مووی قولە ڕەش
جاران جوولەکە خومی ئــەشێوا
ئــەکەوتــە درۆ قــوڕی دەپێوا
ئێستا بێ ژەمەی کە خوم بشێوێ
درۆی وادەکــەین بە بەرزی کێوێ
ئەڵێن: بۆ مەئمور مەنشــور دراوە
خاترو خــۆتر بۆ کەس نــەماوە
کەچی پێکوڕە داشــی دامەیــە
نازانین تەقیو شــەقی کامەیە؟!
ژیان . ٤٦٢

یــەکێ تەعریفی قانونی پرســی
وتی: نــەیزانێ ئەگەر نەترســی
وتم مــن ئێستــا لــەدنیادا نیم
بە حواردەمەنیو زەماوەند ئــەژیم

قانون بۆ بەزمو بـــۆ ڕەماوەنـــدە
گۆرانی لە سەر قانون پەـــــەندە

جاران ئەیانگوت : قانون ڕێ بـــازە
بەو ئەندازەیە هەرگیز مـــەنازە
بۆ (سلیمانی) ش قانون نـــەبووە
قانونی خوامان لا بەسەر چـــووە

هەندێ بە ئەحزاب خۆیان هەڵدەنێن
نوقتەی سەرەوەی لای ڕاست دائەنێن
ئێمە کەفێری شەڕە کـــەڕەکین
کە بوینە ئەحزاب کێ دەڵێ : یەکین
هەندێ بە عیلمو خووی چاك ئەنازێ
تادەمرن حەسرەت بـــەنانو پـــیازن

وەکوو ئاغا کەی دێ (ســـامەنـــوور
مەدحێکی زۆریان کرد بەواتەی دوور
کە هاتە ئێرە منیش هـەر وام دی
کەچی وەعدی دازوو هێنایـــە دی

بەوە تێگەییم کــە نابێ بە پــیاو
چونکە بەدرۆ رجال دێتــە نــاو

ژیان: ٤٦٣

جاران کاسەی دۆ کەوچکی تیا بوو
بەڕێزە هەر کەس نورەی جیا بــوو
ئێستا هەر کەسێ پیاڵەی خۆ پڕکا
بەشی کەس نادا بیشڵێی واخنکا
ئەسکەڵ جاران کە سەرمەدار بوو
هەر چوار تەرەفی لێوە دیــاربوو
ئێستا گەورەکان قولتوغ نشینن
ئەم لاو ئەولاو دوای خۆیان نابینن
خۆزگە ئەوعەقلەی پێش چونە سەرکار
لەســەرداڕە ماو ئەت هێنایە کــار
خۆزگە بەڵێن وەك ماستسپی ئەبوو
بەسەر لێوەوە شوێنێکی دەبــوو
ماستو ڕاست ئێستابوونە مۆدەی کۆن
شەرمو تەریقی نەهێشتوە پــاردۆن

بیستم ناغاکەی دێی سیا مەنسوور
ئەحوالی منی کردوە بە دەستوور
وتویە تاکو پیشەی درۆ بوو
متصرف بوو هەم سەر بەخۆ بوو
بوو بوو بەعضوی مەجلیسی عالی
زۆری نەما بوو ببێ بە والی
ئێستا کە تەرکی درۆی کردوە
چاوەڕێی کەوشو پالتۆی مردووە
ئەو مالّ وێرانە بۆچ واڕاست ئەڕوا
ئەم ڕاست گۆیی‌یە ئەوی خستە دوا

ژیان :٤٦٤

ساف دەروون داری دەستی بەدکارە
بۆیە شەڕە دار زۆرە لەم شارە
ئەو قەومەی پیشەی دەوەن بەناشە
سێبەری ڕەورەو ڕۆژە لە پاشە
ئەو پیاوە گەورەی کەخۆش باوەڕە
بەدەست خەڵکەوە ئەکوتی ساوەرە

زینهار! خوار دەستت بەکەم مەبینە
بۆیە بەکینە لێت فا زەمینە
هی وامان هابە دێتە لات ، خۆشی
بە خۆت نازانی زادەی فرۆشی
بە بەندیخانە پیاو عاقڵ دەبێ
هەندێ سەر چڵو زۆرە مل دەبێ
هەندێ بە فریو گەیوەنە پایە
شەیتان لە بەرگی فریشتە دایە
کەسێ بوێرێ بسم اللە بکا
وەرە سەیرکە چۆن نابڕوی تکا
سەلاحییەتی سالحانم نییە
بڵێم : ئەمە ڕەش ، ئەمە سپییە
کە کەلیمەی ڕەش وەرگێڕێتەوە
دەبینی شەڕی لێ دەبێتەوە
چەژنی میلادو ئێمە یەک کەوتن
ئێرە بۆیە یەک ناکەون ، چەوتن

جاران (حاجیلی) بەخێری باو بوو
لە بەختی ئێمە گوێزی بێ ناو بوو
ژیان: ٤٦٥

پیاوی ناوە جاخ مەخەنە سەر کار
هاوڕێکانیشی دەکا بەبێ عار
ئەوی تێکوشی و ئیش بکا بێ دەنگ
(دەماودەر) ێك دێو دەیکا بە پارسەنگ

ئەگەر پێم بڵێت: ئامەسوی کێ دەکەیت
ئەلێم، یا خراپ یان بەجێ دەکەیت

هەر چشتێ زور بێ هەرزان بیکرە
عیلم تازور بێ بەهای زۆر ترە
ئەدەب تاجێکە لەنوری یەزدان
بیکەرە سەرو بچۆرە ئاسمان
بێ ئەدەب ئاوی ئەدەبخانەی دێ
بەردی تێ گری پرێشکت بۆ دێ
(بەخۆوە نەدیو) دەم قالی دەوێ
لە (سەر خۆش) گەرێ ئەو خۆی دەکەوێ

بۆ خۆ هەلکێشـان زعیم بزرگن
هەندێکی تر هەن سپلی لاورگن
(شەوبەرە) لەبەر (سپلە) دامەنێ
کەخواردیو رۆبی پێت پێ ئەکەنێ
بەلام تۆ بیدە با پێ نەزانن
لێیان ببورە، قوری زستانن
ئاخۆ گەردشی کورسی چی لێهات
هیوا: بوقاپسز ترس: بۆدەستەلات
(بۆ دۆ) بە هیوای شیری مەر ئەژی
کاتێکی زانی بەرخ مەری مژی
(بابی بابی) یە کایەی زەمانە
ئەم چەرخە چۆنە دەوران دەورانە
پەندی پێشینان هەرچەند پەسەندە
پەندی ئەم پەندە جائیزەی بەندە
ژیان: ٤٦٦
ئەگەر سەعاتت زۆر دەستی لێدەی
ئاخری تێکی ئەچێ ئەبێ فڕێی دەی

بەسەر دۆستا بۆی بەدیاریەوە
لەوەچاکترە کەین بشاری بەڕە
کەئیشێکت کرد زانیت خەتایە
بوگێڕیتەوە بوزرگی تیایە
ئەگەر لێبوردووی بۆ پەشیمانی
ئینجا لەزەتی ئەو دەزانی
ئەگەر بێی بەفن تۆلە بستێنی
خەوی ڕەحەتی لای خۆت نابینی
ئەوە جنێوت بۆ دەگێڕێنێ
کەوا جنێوت پێ دەگەیێنێ
کە دیوکەس ئاشت بن بەتۆچاکترە
هەر ڕۆژە سفردی لای ئازرە
تەسەری هەودای ویجدانت بەردا
ئەم دیو ئەو دیوت زۆر دێ بەسەردا
ئەڵێن پیرێژن بە تەفرەو مەکرە
کەبی جوانەکان کەوتوونە دەورە
بورجی پیرێژن هێشتا ماویە
جوانەژن پێشین بەندو بویە

ئەیشزانن جێی کەس بەوان نادرێ
دیسان هەوڵ ئەدەن خەڵک نانی ببڕێ
ئەوی بەناهەق نانی خەڵـــک ئەبڕێ
ئەنگەویستیو ترس بۆ خۆی ئەکڕێ
بەلام هەند کەس ناهەئەهلووێ بەدخوون
خۆیان چاوەڕێی دەرکردنی زوون

ژیان : ٤٦٧

جێگای تەنگ بووبوو ئەمجارە ژیان
گاڵتە کەوتە پاڵ پەنـدی پێشینیان
پیاوێـــك ژنی مرد قـــولێکی هانی
وتیان چۆن لەگەڵ قولـــدا ئەتوانی
وتی بـــۆ ماتەم پیشەی دێرینـــە
سەرپاك بەرگی (تازی دار) شینە
من بەرگی ڕەشم کردە بەر جێیە
کـــەماتەم گیری عائیلە بەوێیە
من سەگم دیـــوە لەسەرە نـــوێلك
قەپالی دەگرت لە گۆشتی تووتك

دەستم دەرمانی سەر سکی قەبزە
خامەم ڕەوانە شارەزای نەبزە

سێ بەڕۆ

ماینێکی بۆرەم بوو سواری دەبووم
ڕۆژێ بەئیشێك بۆ دێیەك دەچووم
نزیك ئاوایی ژنێکی نازدار
بانگی کردە من وتی بۆرە سوار
سێ بەڕۆ دارم ئارامم نییە
لەتۆ دەپرسم دەرمانی چییە
وتم لەم دەردە ڕزگارت ئەبێ
ئەگەر بێو دلی من بشکێنە جێ
وتی ناچارم دلت بێنمە جێ
بەلام یاخوا تۆیش ئەمەت بەسەربێ
هارو مارو دمی (باوەشەبان) بوو
هەرچی هار دەیگرت بۆئەوێ دەچوو
لەگەل پەنجکێ نانیان بۆ دەچوو
تونگی دەهاویشت ڕزگاري دەبوو

ئەمەندە هـارو ماریان چاك دەكرد
كەچی (شا پیاو) یان بەگورگی هارەرد

ئیســماعیل بەگ

سماعیل بەگی بوو رەئیسی ئەملاك
سۆفی مەشرەب بوو پیاوێكی دلپاك
وتیان قواچی بەكەت بەیێ پرسی تۆ
(غوسل) ئەكا لەسەر ئاوی بەكرەجۆ
ئەو لەشی پیسی خۆی تێ دەرژێنێ
هەرەزەكەمان پیتی نامێنێ
هەزار فێلی وا لێرە بەمێنێ
مەگەر هەر شەیتان ئەمە بزانێ

زستان : ١٩٦٨

هەندێ كە لەبڕ بەرز ئەبنەوە
كەكەوتنە خوارێ نەبزوفەوە
كەوتووەنچەنی بووی بە حەمامچی
خۆت لێ نەگۆڕێ لەرێ دەرنانی

بەڵام کەلە پڕ هاتی بووی بە کوڕ
نان خۆری دەبێ سپلەی سغرە دڕ
ئەگەر پێ بەڕێی هاوڕێکانت بێ
پێت ناڵێن کابرا نازانێ تۆکێی
هەرمووبە لەرێز ڕیزە تێ پەڕی
مەقەستی وەستای دەلاك ئەیبڕێ
نەخوزەلاوا (زەیل) کەوتوتە نـــاو
هەرچی بەرکەوێ ئەلێن کالە بڕاو
بۆ کالکە قـــولێ دەچنە لای داپیر
ئەمان نێرێتە لای بزن بۆشـــیر
شیری داپیر خۆر بێ کالە ئـــەهێنێ
سەگ بەشێری کەلە ئێمەتان ئەشکێنێ
پیرەمێردێ هات پێی وتم: پێری
هەر کەس لەباری خۆی گوێز ئەژمێری
ژیان: ٤٧٠

ئای بۆ ئەو ڕۆژەی ترس دێ بەسەرا
کوونە دشك لامار ئەبێ بەسەرا
کە کەوتینەوە کۆمەڵی یاران
ئەلێی: نە ساڵان دیوە، نە باران
کۆیێ دواییی هەمەوەند ئەیگوت:
های جوامێر ارۆمو عەجەم وا ئەدووت
سەری کە ساڵان بەتەمای نەبن
بۆ ئەوە دەشێ هەڵکەندرێ لەبن
ئەو ساکە چو مێر دەنگی دڵێر بوو
تیپی هەمەو ند ژنیشیان شێر بوو
قیمەتی هەسیم (دڵ دڵ) م پێیە
ئاخۆ ناپرسی لەشکرت کێیە؟!
لەهەمووی خۆشتر خەیاڵ بازییە
جوکمی سەری بەنگ یەکەتازییە
خەیاڵ بازییە چارەی دڵتەنگی
شەراب بەکەردەش بەزلێ بەی دەنگی

بەڵام بەنگینیشی بێ مەچۆرە گۆی ڤاو
جۆگەلەت لـــەلا ئەبێ بە شـــەتاو
هـــەرخۆم ئەزانم شـــەراب بکەم نۆش
گوێ زەلم و ماسی سەوزی و هەوای خۆش

ژیان : ٤٧١

جووجەڵە دووی خۆی بە نێمە داوە
کە بێبن پێشکەوین بۆ پێمان داوە
بەکێ کە سەری لەهێلکە جووقـــا
توێکڵی شر دەکا لەژێر دەندووکا
ئێمەیش ئەو خاکە جێی سروشتمانە
زۆر کەڤەی ئەدەین خووی پووشتانە
دەورانی هـــیچمان لەناوا نیـــە
ئەمان لەگەڵ ئەو بۆشەی شەڕیە
کەویش خوویەکی خۆی پێ بەخشـوین
دیارە بۆ ئەوە شـــایستەی دێوین
کـــەو دەبـــەنە ڕاو بەفێڵ دەخوێنێ
هاوجنسی خۆیان بۆ کووشتن دێنێ

ئێمەیش نەزبیح و زیکرو ئیستیغفار
کەچی کەشکۆڵمان پڕە لە ئەخبار

دەبینین برسی و کەسیرەو کزین
دانیشان نەدەنی دەستیان ئەگەزین

بەذەیلی (ذەیل «١») یش نایەینە ژێر بار
ذەلی دڕێژەی سەندووەک ڕۆژی بەهار

تا نەبوینەوە، ئەی نابڕێتەوە
وادیارە تا دێت ئەتەنێتەوە

زمان : ٤٧٢

دنیاکەی فانی کاروان سەرای ڕەنگ
نیوەی دڵشادەو ئەونیوەی دڵتەنگ

ئاوێنەی دەوران دوو چشمت ئەنوێنێ
خەتە شیزینێ و کلاو فڕێنێ

«١» ذەیل = مەبەست قانونی (ذیل قانون انضباط موظفي الدولة)

کە کاربەدەستی میری پێ لائەبرا لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە

بە عەشایەری دەعوا حەل دەکەن
شاگرد شەق ئەخوا و وەستا تێئەخەن
لەخەت دەرمەچۆ مەکەوە دەرە
دەست بە کڵاوی خۆتەوە بگرە
لەکەری تۆپیو مەگەڕێ بۆ ناڵ
ڕۆژێکیش دەبێ تۆ بخێنە چاڵ
دەستەی خۆی دەوێ کەخاوەن دەستە
دەستەکەوتەدەست دەستی نەپەستە
ئەوکار بەدەستەی کەکار شوناسە
کردەوە ناسە خاتر نەناسە
ئەوی بەخاتر ئەمڕۆ دانەزرا
کەچەرخەی گۆڕا پەتی ئەو پچڕا
ئەو پیاوەی پیاو بێ ئەونیشەی ناوێ
وەک ماین چەقەڵ هەرکەسە تاوێ
ئەوی بەهیوای ڕجاو بەرتیل بێ
ئەبێ گوێی دایم لە زڕەی زیل بێ

باوەجوود ئێستا عەکسی ئەوەیــە
ئەبینن دەوران بۆ یەك شەوەیــە
دیــارە ئەو باخە کە نــایەتە بەر
(بریسی یا پارە او پری بــوزر)

ژیان : ٤٨٥

هیچ کەس نازانێ کەم ئەم دنیایــە
چەند هەمە چیزەی ڕەنگ ڕەنگی تیایە
یەکێ هەر لە شوێن پارە عەودالە
لە مــــــکێن بووە بــە زەردەوالە
وەك هەنگ لەم و لەو هەنگوین ئەگرێ
کە پێ بەوە نا دــەچی خۆی ئــەمرێ
کەم پارەداوم دیــوە تێر بخــوا
بۆی دێتە بەرهەم لەبر خوی ئــەڕوا
پارەی میراتیش میقرۆبی شــەڕە
برای میرات خۆر دەست بەخەنجەرە
وەرە بنــوارە دەعوای مــەحکەمە
ناژەرتوی بێ هــەی ئەلێ کەمــە

هەندێکی تریش کەوا بێ پارەن
هیچ قەدریان نی یە لەگەڵ ئاوارەن
هەر بەو داخەوەن ئەڵێن ، ئاخ پارە
دنیـا بۆ پـارە لەگەڵتا یـارە
دەولەمەند پارەی بە کەس نەداوە
ئەم گشت عالەمەی ئەڕوا لە دواوە
هەندێ کەوتونە دەریای سیاسەت
بەقینەبەری بوونـە سیاسەت
قینیان لەوەیە ئەم (داهی) یـانە
زادەیشن نین سەریان لە ئاسمانـە
کردەوەت باش بێ چاکی و بەڕێو جێی
کە خوادای هیچ کەس نالێ ، کوڕی کێی
هەندێ خوا بۆ شەڕ هێناونیە دنیـا
وەزەندی خەڵکیان ئەوێ بەزەنیـا
کەرەی جەلالاد بوو دەیوت : دەقچێنم
بەلنکە فرتێ نەشئەی خۆم دێنم

ژیان : ٤٨٦
دیسان خومخانەی جوولەکە شێوا
درۆی باڵداری لێ کەوتە هەوا
دەوەن بە ناشەو دەرەبەگی یە
پیر لێی تەریکەو وتیا دەرەگی یە
یەکێ بەگورزی لەندەهوور ئەخورێ
نان و دۆی تیرەی شیر زادی دەبرێ
ئەوی تر دەڵێ: لەندەهوور کێیە؟
شیر زادی نامەی فەتحیان پێیە
شەڕی عەنتەر و ڕۆستەمی دوستان
لە ناو ئێمەدا بوو بە داستان
یەکێکیش دەڵێ : لای خودا و بەندە
سورەتی یاسین گەلێ پەسەندە
خۆ ئەگەر یاسین طاهای لە دوا بێ
کەخوێندت ئەبی کارت ڕەوا بێ
٠٠٠ ی خۆمان سەر مەلا مانە
بەو حەل ئەکرێ ئەم ڕازی نیهانە

ئەلێ: بە هیوا کەس لێت نابرسێ
دەنگی تۆپ نەبێ هیچ کەس ناترسێ
(حاجی ئەمین) یش ماچۆ : بواچە
نوێژی جەعفەری و تەشریبی پاچە
منیش ئیمانم بەوە مەتێنە
عالمی بە کار دایم ئەمینە
وتیان: مەلا هات وتی بە تۆچی
وتیان تێپەری ، وتی : بەمن چی
پارەی دەولەمەند لە قاسە نەنوێ
فەقیر لێی نەدوێ تاچەنەی ئەسوێ
وا دەزانن ئەو یا ئەم بێتە ناو
ئیتر بۆ ئێمە تیر پرە لە چاو
ژیان : ٤٩١
فیرعەون کەوتە نیل وتی : لەترسا
ئیمانم هێنا بە رەبی مووسا
(ئەبو تالب) یش بەتەعنەی ژنان
بە پێغەمبەری نەهێنا ئیمان

ئەویان بۆ ژیان، ئەم عیززەتی نەفس
بی عیززەتی نەفس کەس نابێ بەکەس
وەك کابرای کوردە شیریان نایە سەر
(نووح)ی وت، بەڵا نەیوت: پێغەمبەر
لای هەندێ مادەی ناموو س بەتاڵە
لەمەودارادا وەك پەشتەماڵە
لەقومیدیادا ئافتوری ماهیر
هیچ ڤالصۆیەکی لێ نابێ زاهیر
هەندێکیش فرویای زوو دەردەکەوێ
مایەپووچیان هەر بەردەکەوێ
نیشکی مۆریاس و هەرزنی ڕەنگاڵ
بێ بەروپشتن بۆ کەس نابنە ماڵ
ئەوانە ڕاستیان چۆن دێتە سەر لێو
دەم بەپێکەنین دڵیان پڕ جنێو
لەگەڵ یەك زاهیر دۆستی دەنوێنن
خەریکن ملی یەکتر بشکێنن

هاکا لەڕووی کار پەردەهەڵگیرا
ئەزناق بازڕۆڵی لە قەڵبە گیرا
وەزیفەی گەورە زۆر پیاو گێژ ئەکا
پیری، شاعیریش فرە بێژ ئەکا
ژیان : ٤٩٨

زستان شەوارە بوە بە چرای نەوت
زۆر کەس بە هاوین بەشەوارە کەوت
بەچرای گەرچەك پەکتر نابینن
بۆیە وەك چرای گەرچەك بێ تینن
شەوقی کارەبا هاتە کایەوە
جۆم بۆ لە کادا نە شارایەوە
یەکێ لە [کفری) لەرێ کفری کرد
خەڵق بە خێرەوەمەند ناویان ئەبرد
یەکێ خێر ئەکا بۆ رۆی خانەقا
کەچی بێ ئینساف کافری دەکا
شێخی بایەزید ناحەقی نەبوو
... ... وی : با بسووتێ و شاو تەڕ ھەموو

قەزاو ناحیەو مەکتەبە کـــەمان
هەموو شاغیرەن ئاکرێنە خەرمان
دنیام لەبامیەو بریانی پڕ کـــرد
هێشتا بسـم‌الله بسم‌الا ەي نـەکرد
هەرچی باینجان خۆر بێ لە ژووره
بسم‌الله ومره تۆیش لێی ببووره
تاکەی ئەم چەرخەواچەپ دەگەڕێ
تاکەی کەره دێز بەجۆ دەزەڕێ ؟!

ژیان : ٤٩٩

ئەگەر دێکانی خاوەن بــەخت بێ
شاخی ئــەزمری وا بۆ تەخت ئەبێ
کە عەدالەت بوە قەوپان زەعیفە
زۆر، کەم بۆ باوی جنسی لەتیفـــە
هێشتا تێ ناگەیێ لە چاکی ژنان
زەعیم خۆی خستە کراسی ئەوان
بەهاوار وتم : ئاخ هەور، ئــامان
هەیکەره ناقکەی زەڵمی هەورامان

تەختی هەورامان بەختی هەڵ پێکا
کۆی ئاتەشگایان بوو بەئاتەشگا
گەردوشی دەوران ئەم دیوەو دیوە
ئەم خاکە زۆر جار ئەم حاڵەی دیوە
من ئەم گوت : زەلم ماسی لی بـــرا
کەچی هەیند زۆر بوو گونیەکەی دڕا
ئۆتۆمۆبیل چـــوو بـــۆ قەلاّدزە
دەچمە سندۆڵان بـــۆ ڕاوە بـــزە
مەنسوری هەللاّچ بە چەکەو کەوان
ئۆتۆمۆبیلی بردە ســـەر کێوان
پێشینان دەڵێن : خوا هەر ئەو خوایە
ئێستا کەبزن وا سواری گـــایـــە
بەراز کوژ دووسەد فلس وەر ئەگرێ
بۆ بەرازی شار بۆچ نرخ نـــابڕێ
لۆقەنتە چیەان (خەرە «١» لامپۆز)ە
بێ بسم اللەیە چێشتی پڕ تـــۆزە

١» خەرە لامۆز = کابرایەکی ئەرمەنی بوو لە سلێمانی چێشت کەر بوو .

ژیان : ٥٠٠

بەئێستریان وت باوکی تۆ کێیە
وتی : ڕەسەنی دایکم پێیە
چونکە دوو ڕەگەو تۆوی حەرامە
هێشتا جاشکی خۆی نەدی ناکامە
تانجی لە ڕاودا هونەر دەنوێنێ
نەوەی سەگەو گورگ ئەخنکێنێ
عابید مشکی کرد بەکچو سەرپشک
ئاخر نەوەستا بووەوە بەمشک
ئەڵێن گیا لەسەر بنجی خۆی ئەڕوێ
بەلام بێستانیش بژاری ئەوێ
بێستانەکەمان پڕ لە بژارە
بۆیە مالیات مافەتە دارە
بەرازي ناو شار شەرحێ نەبوو بۆي
هەرچی دەیبینی دەیباتە سەرخۆی
کرچ ـ ڕەی ڕادیـۆ بوارەی نایە
بەنـ بەحالی خۆم (بلوێر بۆ گایە)

ڕەحمەت لەو کەسەی لەسێ نەکوژێ
لــە باخەڵتایە و خوێنت ئــەمژێ
دەر بارەی ناکەس پیاوەتی مەکــە
بیبەیە کەعبە دیسان ئەڵێ لەکــە
هەندێکیش ئەڵێن : کەئێمە ئەبین
ئەهلی مەملەکەت ئەکەوونە شــین
قازانی خۆیان شەینیش و شــێنن
تەنها قازانجی خۆیـان ئــەبینن
ئەگەر خوا دەکا خوێنمن دێتەکـار
ئەوســـا تەجرەبە دەگاتە بــوار
ژیان : ١٠٥
پـایز ڕوو زەردی خــەزانی هێنـــا
[ڕەعد«١»]یش قامچی خۆی ئەهەور داهێنا
دەمێکــە بــەرگی هەتیــو دڕاوە
زۆر، لەبێ دەستان لای چەرخیش باوە

«١» ڕەعد گرمەی هەور .

ئاسمان سالی چوار جار ئەگۆڕێ
بەختی کورد هەموو ڕۆژێ دەتۆرێ
خوا کێو ئەبینێ بەفری تێ دەکا
بەندەیش هاستاوی ساردی لی دەکا
سروشتی ئەزەل وەك بازو کەوە
لەجێیەك ڕۆژەو ، لەجێیەك شەوە
دوێنێ خەتیب مرد ئەمڕۆ شاییە
بۆیە دەڵێن : عەبدلەخۆی باییە
ئەگەر قابینە(١) ارجار نەگۆڕێ
سەودای وەزیری دەچێتە گۆڕێ
سەری بێ سەودا تۆپی فوتبۆلە
مالی بێ ئاهەنگ کەلاوەی چۆلە
[بزەن بەرندان هرچی بادا باد]
بە بادە غەمی دڵ بدە بە باد
سیاسەتی ڕاست هەرۆ مەڕۆیە
ترسنۆك بەشی هەرباوکە ڕۆیە

(١) قابینە — لەنجومەنی وەزیران .

شێر چۆن لە دەنگی دەهۆڵ ئەترسێ
کەژنی خۆی بێ کەی لێی ئەپرسێ
کەری خۆمانیان کرد بە ڕەوزن
بوو بە قاڵەی دەم کاڵەی درۆزن
شەریان پەلاس بوو بۆ توقات لێدان
دەختە دەست بکەین بە توقات لێدان

ژیان : ٥٠٤

پەلە × وەك پەل دای لەسەر و گوێلان
دار و خەڵووزمان لێ بوو بە تریاك
باران ڕەحمەتە و خەڵك لێی ڕادەکا
خۆ ڕۆژووەوانیش بەرد بەبا دەکا
مەزنوم جوێن ئەدا و گوفای بارانە
ڕەمەزان بە جەنگە و سەفەر بەد نامە
بەنەوتی قیرتاو سەوز ئەبێ شاری
خەتای بارانە کە زۆر دەباری

× پەلە = مەبەست بارانی پەلەیە

خەڵك لەماڵی خۆی ڕۆژوو ناگری
سۆفی گوناهی حکومەت ئەگری
ی نەوایی یە شەڕی گوێی گوانوێ
بادار نانی جۆ دەکا بەبیانوو
چەتە کەکز بوو نوێژکەرەو چاکە
گورگ کەلبەی نەشکێ پاوەڕێی لاکە
ڕەمەزان سێ ڕەوتی لێ گرتوینەدار
حەوت تریکێکی و خومار و قومار
ئەڵێن . . . بەگ خۆی بە ڕۆژوە
دوای خۆی بڕوانێ کەکوێی لەدوورە
بەتەنها گوێێ بەهارمان نابێ
هەر هەزی بگری کولێرەی تیابێ
ژیان : ...
تۆ تەنها ئ انت لەمەنان بوێ
لەدژو نان، دوو نان سنانی ئەوێ
بەخشین : عیزەتەو داوا داوی عار
دوو نیش داواکەی ئەبێ بە بیمار

هەر عیلمە داوای بکەی عەیب نییە
چاو بەرەوژێری لەززەتی چییە؟
کەچاو ببڕیتە دەسندەی خەلکی
ئەکەویە ژێر بار ، دیارە بۆ کەڵکی
ئەو هۆزومنەی زابەزبان دۆستە
ئەلخەناسۆکە ، ئادەمی پۆستە
نزیك ناوانی مەغرور مەکەوە
هەکەسێ پیاو بۆ ئەرقینی لەوە
تابەچاوی خۆت چشتێ نەبینی
ڕاستی مەزانە عیلم الیەقینی
چونکە دەور دەوری درۆو بوختانە
ڕاستی گرانە درۆ هەرزانە
ئەوی لەخەلکا بەعەیبی ئەگری
کەلەخۆتا دیت ، شادمەبە بگری
لەقسەی خەڵکا زۆر هەڵمەدەرێ
ڕەوایە ئەگەر بتکەنە دەرێ

هەلکردت بێتە سەر نانێکی جـــۆ
زینهار لەماڵی ڕژد نانی مـــەخـــۆ
هەزار دۆستت بێ هێشتا کوکەمە
تەنها دوژمنی بـــێ زۆر ستەمـــە
هەر چەند کەسەفەر سەنگی محەکە
ئەوەی نەیناسی ، هاوڕێی مەکـــە
کەمت لەزۆری حەڵکی چـــاکترە
گۆشتی چۆلەکـــە لەدال پـــاکترە
لەدڵی خۆیشتا ، خۆت هەڵ مەکێشە
لەخۆد پەسەندی ، دۆستت دل ڕێشە
نادان سەد جاری هـــەلگێرێتەوە
دیسان هەر لەفزی خۆی ئەگرێتەوە
مێشە سەگانە کە سەگ مەگەسە
وەریشی گیری هەروا ناکەســـە
بۆ قرۆش بزنی خەڵك مـــەدۆشە
شیری تۆ بەرن چەن لات ناخۆشە ؟

هەرچی چاکەی کرد ، چاکەی دێتە رێ
درەخت بنێژی دیارە بەر نەگرێ
ژیان : ٥٠٦

ئەگەر تۆ باوکی خۆتت خۆش ئەوێ
جوێن مەدە، ئەوەک جوێنی بەر کەوێ
کەنیشمی دەرزیت بێتەوە بەر چاو
سوژن بەخەڵکا نـاکەی ناحسـاو(١)
مردوو گەشەیتان یەنەی بەر داوە
هەرچی جنێوی پێدا بەدناوە
نوێژت بە قەزا بۆ دەگەڕێتەوە
سوحبەتی یاران چور ، دەبڕێتەوە
ئەوی حەق ناسەو بەحەق رازی یە
چ ئیحتیاجی بە شاو قازی یە
زۆری زانینت کە کردە بەرت
تاجی ئەدەبیش بنێرە سەرت

(١) ناحساب = بێ حساب ، بێ لێکدانەوە .

دڵ ئـــاوێنەیە ڕوونـــاکی ئەنوێنێ
ئاگاداری بەژەنگ هـــەڵ نەهێنێ
لە ئاهو نزای مـــەزڵووم بترســـە
ئاهی چەند ماڵی ڕووخان ، بپرسـە
لەوە بترسە لـــەخوا نـــاترســێ
دەم هەڵبڕە دەم ئـــەبڵەو ناکەســـێ
بزانـــە گەوهەر چۆن بەبەرد ئەشکێ
مـــەرەکـــەبی ڕەش پێتا ئـــەلکێ
هەرچی بـــەئاغاو بەپـــاشام فێـــرە
ئەوەنـــەی خۆشـــە هـــەتاگوو تێرە

دە پەنـــد

دەپـــەندەی یـــەکی دە دینار دێنـــێ
دیاری ژیانـــە . خـــەڵکی بیخوێنێ
١ — لەگەڵ خوادا سەر ڕاست بە چاکە
هـــیچ نەوون نـــابێ خراپەو چاکـــە
٢ — لەگەڵ خەڵکدا ئینساف بنوێنە
٣ — هەتا دەتوانی نەفست بشکێنە

٤ - بۆ هەژار دلسۆز ە - بۆگەورە حورمەت
٦- بۆ لەخۆت خوارتر لوتفو شەفەقەت
٧ - بۆ دۆست ڕابەربە ٨ - بۆ دوژمن بەحیلم
٩ - بە نەوازع بـــە لـەگەڵ ئەهلی عـــیلم
١٠ - لەگەڵ جاهیلدا بێ دەنگو خـــامۆش
ئـــەم دە پەندەی من نەکـــەی فەرامۆش
کـــلیلی گـــەنجی پـــەند دیانەتە
دین نەبێ پەندت لەلا زەحمـــەتـــە
ژیـــان : ٥٠٧
شەرمت : ئالەتەو شەهوەت : فەرەنگی
زۆر بلێ : نەگبەت عیززەت بێ دەنگی
تێر هەڵچوو : دایم سەر لە بـــەلایە
گرێ گیر هەرگیز کشەی بەر نایە
سەرخۆش بە، بەڵام دەنگت دەرنەیە
دڵ گـەرم بێو گـزەت لێ نەیـــە
بەو داخۆش بـە کەلێن بـــپچڕن
نەک پارمت بەنێو مەردیت بـــکرن

تا تالڕو سـوێری دنیـا نــەچێژی
هەرچیت هاتە دەم ئەوە ئــەبێژی
بەقاڵ کراوی کـەهاتیە کـــایــە
گوێزت لێ بارکەن خڕەت لێ نـایـە
ئەگەر ڕەفیقت کەوت دەستی بگرە
هەرچی بێ ئەویش ئـەوەی لە فکرە
بەلام ڕۆرە پیـاو بــە هیچ نازانێ
قــەدری مــەکرە بــەلەتەنانێ
هەندێ کەوتوونەسەودای مەحوسی
زۆربان هەوڵدا خودا نەینوســی
ئەم جارە نۆرەی تازە قەلدایــە
بگرەو بەردەیە هەوڵو هەلدایــە
خەلك وادەزانن بە دەست لێرەیە
هەر ئەو خەرمانەو هەر ئەو گێرەیە
گای بنەوەك گای ژێر زەمین بەندە
بەئێمە نالێن : کەرت بـە چەنــدە

باز هەڵدەن مەبعوث پێی بڵێتە کسایە
بەڵام پاز چاوی لەگۆشتی گایە
ژیان : ٥٠٨

قەدری خۆت زیادکە بە قەدر زانی
خۆت نەبێ هیچ کەس بەسوڵ نەزانی
وەك گلێنەی چاو : عالەم دەبینێ
تەنیاو جودی خۆی لا نانوێنێ
هەر چەند دەور دەوری خۆ هەڵکێشان
خۆهەڵکێشان وەلا سنگ هەڵکشان
لای هەندێ جنێو : ئەدەبیاتە
هەندێ بە خەیار ئەڵێن زەڵاتە
هەندێ گەباو گەوت پێی ئەڵێن گەرە
هاتەوە ڕووی کار، ئەڵێن : جەوهەرە
قەترمی حەیایان لەلا تکاوە
ڕوو بە ڕوو شەرمیان لەلا نەماوە
ئەگەر ئەوانە وانەبوو نایە
بە چاکی بۆمان ئەهاتنە گایە

تۆ لەو کەسەنە هەمیشە دوور بە
لە کونجی خۆتا هەڵکەو ڕوو سوورە
نەسیحەتێکیان کردووین زۆر چاکە
ئەڵێن خاکی بە، ئەسڵت لە خاکە
ئەگەر بۆ کەڵکی خۆت گەورەت بوێ
بڵێ: خانوو پەلا ئەکەم بۆ شەوێ
گەورە ئەوەیە کەچاکەی عام بێ
نەک دەورو پشتی خۆی لێ بەکام بێ
ژیـــان: ٥٠٩
چەند خۆشە ئینسان خەیاڵ پەروەر بێ
بە خەیاڵ بەرگی شاهی لەبەر بێ
هەرچی ئەیناسێ بیکا بــە مەئموور
خزمانی شــادکاچ نێزیک و دوور
مادام خــەیاڵە لــە ڕەنج بەدەرە
خورمای بێ ناووک خۆ چــەوەندەرە
ئەو ... تــۆ ئەمڕۆ ئەیبینی بەچــاو
... لەلات خەیاڵێکە: خــاو

وابزانە کەتۆیش مەبعوسی بووی پار
خاوەن کەش و فش نۆتۆمۆبیل سوار
خۆئێستا هەموولێك ڕاست بوینەوە
تەنها تۆ دەزووی بەپشتێنەوە
فەرز کەئەمجارەش ئەچەسپێتەوە
بە هێلم پێوە ئەلکێتەوە
نەمێوت هەیە بۆ کەس نەهەنگوین
مەگەر چزووی خۆت بکەی بە پەرژین
ئای جاران یاسین صلی الله هووی بوو
ئێستا نایخوێنن مەگەر بۆ مردوو
هەرچی کەس حوکمی ئەمە بزانێ
ئەبێ (ئاسەف) بێ بۆ سولەیمانێ
تویش سولێمانیت، های سولەیمانی
یای نیسبەتت بوو بەیای نسیانی
ژیان : ٥١٠
شێرە بەفرینەش وا توایەوە
بۆ ئۆتۆمۆبیل ڕێ کرایەوە

زۆر کەس بۆ بەفر چاویان ڕشتووە
زۆریش لە هیوا دەستیان شتووە
کوێر تاکو دەمرێ بەهیوای چاوە
لیستەی یانسیب زۆری نەماوە
دیم بۆکیان هێنا بۆ مالی زاوا
لەسەر مارەیی بردیانەدواوە
سالێك مەبعوثی ڕەئی بۆ درا
کە بە پەکێکی تر داخل کرا
نەسیب و قسمەت عیلمی غەیبە
ئەوەندە هەر چاپوك دەستی بە
ئەمسال مەبعوثی پەنجەی پەنهانە
عیلمی غەیب زانین لایق پەریانە
یەکێ شەمالەی بۆ ئەگرێتەوە
یەکێ دانولە ئەبەشێتەوە
بەزیندە خەوی پڕو پێ ژن
زۆر کەس بۆ سەیران بۆ بەغداد ئەچن

وتیان : تــۆ بنوو بیبینه به خــەو
وتی : لــەتاوان خەوم نیه شــەو
خواله مه‌جنونی پرسی ســەودا ســەرا
عیبادەتی چیت هێنایه مەحشــەر
وتی : هێند عەشقی لەیلام لەلابــوو
لەکوێ هۆشم لای خوای تەعالا بــوو
لــە لادەمەوە ، تا لــەم زەمانــە
ڕێگای خێرو شەڕ بەدەست ژنانــە
کۆنە دەماخان هــەروا نــادانــن
هیچ قەدری جنسی لــەتیف نازانن
ژیان . ٥١٢

لــەلفی مرادت فــرێدا ســەردی
شوێن مراد کەوتی بۆ درەم (١) مردی
ڕۆژوو نەازت (٢) کە بۆ نیاز بــێ
وەك عاشقێکی کە پیشــەی گاز بــێ

(١) درەم = درهەم = پارە . (٢) نماز = نوێژ

نـوێژی زۆر بیشەی پرێژنـــانـــە
ڕۆژوویش ئەسڵەکەی بۆ ڕەمەزانە
سیاحـەتی حەج سـەیـری جیهانـــە
ئەوی بەکاربێ بـەخشینی نـــانـــە
کـــابە بنـــاغەی برایمی خەلیلـــە
دڵ نەزەر گـــاهی ڕەببی جەلیـــلە
دڵ دەشـکێنی دەچێ بـۆ کـــابـــە
مەجۆ مەزالم لەسەر خــۆت لابـــە
من زیارەتی کـابەم کـــرد بـــەلاّم
زیـــارەتی دڵ پێشــــترە لە لام
لەدەشتی مینا قوربـــانی دەکـــەی
بۆ گورگـو چەقەڵ دیاري دەبـــەی
لێرەی سـەربڕیو بیدەی بـەبرسی
ئەبێ بەقەلای ئـایـەتـــە الــکورسی
دەزانی کـــەوا دنیـــا فـــانیـــە
وای دەگری تاسەر زیندەگانیـــە

ئەگەر تۆ تاسەر هەر بژبایتایــە
ئەشیا بۆ دوای تۆ جێگا نـەمایــە
وەك پێش تۆ جێگای خۆی داوە بەتۆ
تۆیش جێی خۆت بدە بەیەکێ و برۆ
ئەگەر بێ داگرێ و ملێ من نارۆم
تۆش وەك یارۆ کان ئەهاونە بن گۆم
گا لەسـەر پشـــتی مـاســی دانرێ
ترە کەلەکێ دیــارە ســەر ناگرێ

ژیـــان : ٥١٧

خوا ڕەوای بینی واتلك هەلگیرا
داپیرەکان خنکان لەپیری شیرا
مادام الکەی کـــلك نـــەما لەنـــاوا
عەدالەتێکی شـــەرعیمان مـــاوە
شەرع ئەموو کارمان بۆ دەبڕێتەوە
گەمانیع هەلسا مەمنوع دێتـــەوە
ئێستاهەرکەسێ بچێتەوە جێی خۆی
توجەی انضباط حکم بـــدا بـــۆی

مەلای مەزبووره کەچوو بووه ناو گۆڕ
گۆڕەو شاری داسلی ئێستری تۆڕ
پرسیان : چـۆنه ئەوەو دنیـایه
وتی : ئاخ ئەڕێش قەتارچی تیـایه
بەخوا ئەگەر تۆعال و سال ئـەبی
لەهەر دوو دنیا بێ سۆال ئـەبی
بەلام دونیەی چەور بێ بەلاییـه
شوێن چەنه ئەوتن بـۆ تالانییـه
تەماته ماسی بگری ئـەڕنـەبی
قومار بازیش بی ئاخر شەڕ نـەبی
شتر موو ئەلێن : وەره هـەڵفڕه
ئەلێ : نـابینی ملـم وشـتره
ئەلێن : باربەره : ئـەڵێ : بالدارم
تەنها بۆ خواردن نـازانـەکارم
زیان : ٥٢٠ ساڵی ١٩٣٧ ز
بوو کە بارانێ کەوتـە کۆلانـان
خۆی کردووه بەبووکێکی باران

دەغڵ و دان مل کەچ، عەلاف بە دەماخ
هەژار و شکەڕۆ، دەوڵەمەند چالاخ
سەیرانگا جێگای نوێژی بارانە
جۆشی گریان و فرمێسک بارانە
لەعیب فەرمووییە کەدین نەماوە
غەزەبی خوامان والێ گیراوە
هەڵپەرکێ و سەیران ئەکەوتە شارێ
لە باتی ڕەحمەت غەزەب ئەبارێ
سەیرانکەر منم، واعظیش ئەوە
لێک ناکرێتەوە ئەم ڕۆژ و شەوە
بۆچ تەنها ئێمە بێ باران ماوین
کەوا فرمانی کفریان داوین
یا ڕزقی ئوممەت هەر بە بارانە
کەوا بێ تەنها باران خوامانە
کەس ئەو بێکەسە کەلە (بێکەسە «١»)
نەهری هەڵقولاند بۆ ئێمە بەسە

«١» بێکەسە = شوێنێکی دێمە لە شارەزوور ئاوی نیە

ئەگەر خوا ڕزقی بە نوێژ بدایە
ئەشیا غەیرە دین نانی نەبوایە
نە ڕزق بە دینەو نە ماڵ بەزانست
ئارەزووی خوایە ڕۆژی ڕووی ئەلەست
زۆر کەس مەعاشی زۆری دێتە ڕێ
هاتە وەرگرتن ڕێی لێ دەگۆڕێ
لای چاوی ساغی بۆی ئەژمێرن
دز بۆ لای چاوی کوێری ئەنێرن
کەوەکە وتی بە بازی ئەحمەق
نەی نێبتە تەبەق مەیەژە صدق

زیان : ٥٢٠

دەستەی تیاترۆ بەعیشوەو زۆر زان
گەیشتنە سەرمان فەسڵی بلینجان
دەنگی دومبەڵەك کە گەیشتە گۆش «١»
سەودای سەر و دڵ تێکڕا دێتە جۆش

گۆش = گوێ .

شەوقی کارەباو بۆیەی سپی و سوور
بەشەو پشیلە دەکا بەسەمۆر
ئێمە نەزەرمان هەروا کەچ بینە
ڕەنگی سەنعی مان لە شیرینە
بە دوو فیشالی لاف عەلمراڤ
[نالە پیڕپان ١) مان لادێ بە پیاو
جاران بە تەقەی دەمانچە پیاو بوون
بەدزە کوشتن بەناو شاو بوون
ئێستا بەتەقەی زمان ناو دارن
تەنها بۆ نەفعی خۆیان بەکارن
پیشەی پێشموشمان لێ دەڕژێتەوە
ئاغایی لە نوێ دەگەڕێتەوە
خوا گێو نەبینێ و بەڕێ تێ دەکا
ئەوە بەد ناوە قسەی لێ دەکا
(١) نالە پیڕپان = کابرایەکی چەتە بوو سالی
١٩٠٩ و لە سلیمانی بەدار .

ئەلێن : خشمت هاوێژ پاداشی سە ەنگە
بۆ واتەی گاڵتەی قە ـدی گوشت نەنگە
بەڵام خویەکی گرتەمان بەشێی
ناتوانین تەرکی بکەین بەپیری
مەگەر نەوخوایە کەحاڵ ئەگۆڕێ
چەهلمان لەگەڵ نەخاتە گۆڕێ
خۆ من هەڵەمو زبانم سوا
هیچم پێ نەکراو خەتمە دەست وا
ژیان : ٥٣١
شاری ئاژێکی خەم ڕەوێنیان بوو
ئەیان خواردەوە عەقڵیان تێك ئەچوو
یەکێ لەلاوە هاتەناو ئەوان
بەشێت یان زانی کەوتە بەر زبان
هیچکەس لە عەقڵی ئەو ڕەزانەبوو
لێك کەوتنەڕوو ، مابەینیان تێك چوو
دوایی کەزانی تەنها مایەوە
ئاوی خواردەوە ، کەوتە کایەوە

به (وروپا کلاسون) به (چال اونیاسون)
خۆشیان رائه وارد ئەوانیش وەك مـــن
بـــەلام مـــن بەبێ ئەوە دەبـــەنگم
قەڵەندەرێکی بێ فـــام و نەنـــگم
ئەوەندە هەیە : یەك ڕوو یەك دڵـم
لە مەتانەتیدا بـــەروەردەی گـــڵم
هەندێکی وا هەن هەســاڵی مـەککەن
ـــەما بەدڵی گەورەکـــانی ئەکـــەن
بە مێچکە منچکە بۆ ئەڵێـــنەوە
کەهەڵ خلیسکا خۆ ئەکێشـــنەوە
ئەمە تەجرەبەی ئەوەندە ســاڵـــە
هەرچی باوەڕیان پێ بکا منـداڵـــە
باوەڕبوو ئێستا منداڵ بەســـەندە
کەس بە پیر نالێ : گەورن بەچەندە؟
پیر قران داهات، تو خوا بابەـــرن
خووی چڵو حۆیی ئەم دەورە نەگرن

بەواتە واتـــە پیاو ئەبێتـــەوە
خـــووی منالیمان لێ ئەزێـــتەوە
سەروگوێی بەکیان ئەشکان بەکولەك
چەند ایێك خەرێز بووین بەشەڕەگەڕەك
مـــن گوێزەیەمو تۆ کـــانێسكانی
لە یەك بوو بوینە دوژمنی گیـــانی
هیتلەرو یەهود ئەوەندە دوژمن نین
ئەوەندەی ئێمە ایێك هاتووینە قین
ئەو ئیشەیشی کەوا راجع بـــەخوابێ
بەزۆری بازی هیچ لایـــە نـــابێ
پشتیوانەکەت نـــەگەر بـــەکارە
باراش لـــەئاشی زۆروو بـ بهارە
ئەگینە کـــارمان لێرە لە پاشـــە
پیشەی پێشووی دەوەن بەئاشـە
جاران ئینتانیا شـــەرە کای ئەکرد
کەوتیان خراپە پێیان لەناو بـــرد

ئێمە بەرانو کـــەو و کەلەشـــ ێر
تێك بەرئەدەین و سەگ ئەکەین بەشێر
هەموو دەرسی شەڕ ئاخر شەڕی یە
بۆیـــە هەڵکردمان کوێرەوەری یە

ژیـــان : ٤٤٩

گەرمای هاوینەو گەرمەی میوەیـــە
ئاخ میوەی ئەمسـاڵ شەڕای پێڕەیە
کاڵەك گران بوو تەڕم لێ نەخوارد
کەچی کوتو پڕ گەرمای تێ بنارد
خوا نەیداوینێ ساڵێ ئۆخەی کەین
شادیو تـالی ئـەکەوێتە بـــەین
ئێستا وەختێکە بەخۆشیو سەیران
هەموو ئێواران بچنە سەر بێستان
کەچی بـەهیچـە بـــۆ قینە بـــەری
لە خۆش ڕابواردن خۆ دەکەین بەری
عەیز ئاغاو میرزا زیندو بـــوونەوە
شێرزادو شێرخان تێك هەڵچوونەوە

ئـەوە چاکی کرد بۆ لایی توانـــد
لای معاویـــە تیکەی خۆی گلاَنـــد
نـــوێژی لەپشـــتی علیەوە کـــرد
کەبوو بەهەلدا ڕای کردە سـەر گرد
خۆ من لەوسنم، بەلاَم ئـــەو نانـە
کەبۆنی لێ بـــێ نایخۆم گرانـــە
لەپشت کەسەوە جەماعەت ناکەم
بۆ ولاَتەکەم بـــەهیوای چاکـــەم
هەلدایشم ناوێ بۆی بچمە سەرگرد
ئاخ هەموو لایەک ڕەد منیان ئەکرد
ئێمە کەلەسەر هیچـن نـــەکردن
دوو کەس دەمێنێ ئایستەی مردن
خوزگە بۆ چاکی وایەك دەکەوتـــین
بەهیچ قورەتـــی دانەدەکەوتـــین
ژمـــان : ٤٥٠
ئەو دەمە بەختم لێ بڕو بەدوژمـــن
کـــە کەرە دێزم نەر بەرمـــووزن

ئەو دەمە هۆشم لێ شێواو وەستام
کە هەرچی هەڵسا وتی ئاش وەستام
خزمەتی دەکەم هێشتا لێم سواردە
تۆ خوا مەلا گەل ئەمیشە ئاوردە
دەوڵەمەند پارەی بەکەس نەداوە
پارە پەرستی ئەڕوا لەدواوە
ئەوی پێی دەڵێن: وابرۆ دەڕوا
بە هیچ قەوڵێکی ناڵێ بڕوا
ئەوی جڵەوی خۆی دایە دەس خەڵك
ناوی نراوە نەبوون و بێ کەڵك
زەردەواڵەمان جاری ئاڵۆزاند
نانی شەوانمان خوارد گەوجمان نواند
لەهەردوو لاوە تووشی جەزا بووین
تەمێ مان نەخوارد دیسان تێ هەڵچووین
تاریکی شەو ئێوارە دیارە
ئەڵێن: خاکەکەی بەدەم شارە

ژیـــان : ٤٤٣

هەلۆ بەرزو فڕی کەوتە سەر شاری
تیری پەڕی خۆی هێنایە خـــواری
ئەوی نـــەدیەی پیاوی گەورەیـــە
ئەبێ چاك بێژ بێ، دەوران دەورەیە
دلخۆشی نەخۆش : دەرمانی دەردە
خەلك بێزار ئەبێ لە بگرەو بەردە
دوکتۆری هاتوە ئەلێن : کوحالـــە
تێی وەرو ژاون ئەلێی دەجالـــە
بۆ خستەخانەی زورو ڕامکێشە
ڕازیانەم خواردو بوو بەزگ ئێشە
دومەلان بۆیە پێی دەلێن زۆلـــە
بەبێ تۆو دەڕوێ لەو دەشتە چۆلـە
ئەلێن : گولە ژن لەهەموو مالـــێ
ئەگەڕێو دەرپێی لێ هادەمالـــی
من بۆیە بستەم هێندە خۆش ئەوێ
چی لەدلدایە ڕاســـت دەر دەکەوێ

وتیان: پێغەمبەر بە کوڕێدا سەرکەوت
وتی: پەیژەکەی عیسای بەدەس کەوت
کابرا وتویە: میەرۆبی هەی دێ
میەرۆب ئەوەیە کەلە لاوە دێ

ژیان: ٤٥٧

سەرماهات پەرگی هەتیوی دڕی
هەور لەخەرمانی چەلتوکی خوری
ئەمسال ناترسم کە لافاو بەم با
هیچ گوێش نادەمە فیشالی بۆمبا
من دەورەی شەڕی عومومیم دیوە
ئەوەی بترسی دەستی بڕیوە
بۆیە حەز ئەکەم باران ببارێ
لەم بێ ئاویە ڕزگار بێ شارێ
هەموو لەتینوا ئاخ هەلدەکێشن
هێشتا بۆمالان ئاو ڕادەکێشن
هاکینەی گەورەی ئالەتریك هات
خوا هاربێ نوری فەڕ کەوتە ولات

نان و گۆشت نرخی کــەم کرایەوە
پارەی (کیلووات«ا») وەك خۆی مایەوە
بۆ دەسحەسانە پــیاو دەخنکێنن
کەچی لەماسی ڕەسم ناســـێنن
بۆ منتێ ئووتن نــەپرســنەوە
واجاغـی مـاســی نــەبەشـنەوە
بەنی گرژ خەرجی هەوسار هۆنینە
دەزووی خاو تەنها بۆ لەرز برینە
ئەسپی بێ هەوسار زوو بێ جل ئەبێ
پیاوسەر بزێو بێ ئەستۆی شل ئەبێ
ژیان : ٤٨٢
ئەلێن : هار چل شەو ئەژی درۆیــە
کــوا لە مالی هار شینو ڕۆڕۆیە
گوشتەی عارەقەان والە پێش چاوە
ئێوازان هیــچمان لەبیر نــەماوە

(ا) کیلووات = مەبەست نرخی کارەبایە.

ئینسان لەئسیان دروست کراوە
چاوی بە پەردەی خەفلەت پۆشراوە
تاساتەوە نەکا چاو هەڵنابڕێ
ئەکەوێتە چاڵ پەلو پۆی ئەبڕێ
بەدکار لە چاکە خراپەی چی دی ؟!
ئاوایتی بەدی خۆی دێنێتە دی
ئەزانی خووا بۆچ بەد ئەژێنێ ؟!
ئەگەر بەد نەبێ بەدکار ناونێ
تا ئەمان بەنە گردەکەی سەیوان
چاکو خراپە نایەتە مەیدان
فۆمەی وەزیفە کە بوو بە کفن
دەستو پێ لە پیاو ئەبێ بەدوژمن
کە مەرنەموو کە چاو زەق کاتەوە
ئاغایێ لە بیر پیاو ئەباتەوە
ئەمانە ویزەی بەر گوێی بێ عارە
کەس نالێ: مردن هەیە لەم شارە

ژیـــان : ۳۲۳

لەدووی سـیاسەت خۆت مەخەرە بەند
ڕێوی قەوالەی پێبوو پۆستیان کەند
تووخن بە پیاوی سەر چەوت مەکەوە
بەدەست قەرز بدەو بەپێ دووی کەوە
دوو گوێو زبانێ دراوە بـــە تۆ :
دوو ببیەو یەکێ بڵێ لەسەر خـــۆ
دوشمنی ناو خۆت ڕەگ دەر دەکێشێ
دار پڕ ازی لەخۆی نەبێ ناقڵیشـــێ
لە هەمووی هەورێ بـاران نابـــاری
ڕاز کەوتە زارێ ڕاست کەوتە شاری
ئەو کانی یەی ئاوی لـــێ دەخۆیتەوە
بـــەردی تێ مەخـــە تینو ئەبیتەوە
بە سوێندی درۆ خۆت مەخەرە داو
تاریکە شـــەوو کەلالی لە نـــاو

ئەوی ئەیـــەوێ سـەری نەیەشـــێ
بە قەد بەڕەی خۆی پێ ڕادەکێشـــێ
گەڕە کە یەلا بن میللەت سـەردەخەن
دەڵێن دوو ڕێوی شێرێ کەول دەکەن
ئیشـت بەدەسـت بێ هەوات لێ ئەکەن
دار کە بەری گرت پەلی پیاکەدەن

ژمــارە : ۲۲٤

پارە خـــەرجی کەی دەبڕێتـــەوە
بە خـەرج نـەکردن کـــۆ دەبێتەوە
مەعاشی بەلاش بێ پییتەو بێ خەر
دەستی مانا،ووە لەسەر زگی تێـــر
ئاغای تـــەمەعکار هەر دەڵێ : بیـــدە
کەر بە بۆ بەرێ ئەوسا شەهیدە
دێی فـرە کوێخـــا ناحەســـێتەوە
بزن هـــەر جـــارێ دەروتـــێتەوە

کەس و کار لە پیاو جوێ نابێتەوە
تفی بەرەو با ڕەش. نەگرێتەوە
وەختێ کە ژن بوو بە گەورەی گەرەك
بائیتر ئێوە دەس بدەینە خەرەك
بۆ کابرایە ئەم شەڕو حالە
دیارە تەبەقی پڕ: ئاشتی مالە
ڕا دامەنیشە بە دەستی بەتال
تا نەگری دەمێك نادرێ بە منال
ڕاستە دوو میوان لێکیان خۆش نایە
بەلام خانەخوێ لەهەر دوو لایە
قات ڕێك ناکەون گەورەی ئەم شارە
تاریکی شەو ئێوارە دیارە
ژمارە: ۳۲٥
زۆر دارو هەژار وەك سەرماو هەتیو
بزن: هەولی گیان قەساب هەولی پیو
دەولەمەندی ڕژد خۆی هەلنەکێشێ
پارە مێشێکە لە گووش نەنیشێ

لە قاپی نامەرد مەکە دق البـــاب
بۆ گۆشـت بە نەوەك منەتی قەســاب
لە پردی نا مەرد مـــەپەڕە رەوە
چەردە ڕووتت کـــابالەم بـــەرەوە
ئەمڕۆ پێویستە تۆ بەدۆستدەرچی
کە باران نەما کە پەنك بـــۆچی ؟
بەخیل خۆی نایخوا هەولیشی زۆرە
مالی خۆ نەخۆر : بۆ چەکە بـــۆرە
چـرای درۆزن ســـاتێ دەگــرێ
بەرەیش هەر لەلای تـەنکێ دەدرێ
درۆزن ئـــاگر لەمالی بەر بـــوو
وتیان : درۆیە کەسێ بۆی نەچـــوو
سـوحبەتی نادان تـــال ڕابواردنـــە
لەدێوی کەر ڕۆیین تەرس بۆن کردنە
هێندە بەرز مەفڕە ، بلێن : بێ باکە
دیارە بێ باکی هەر بۆ خـوا چاکـــە

تووره‌که‌ی جۆ بۆ که‌ری دێز پێوی :
تۆ پیخی ده‌ویو زه‌ره‌ری خێوی
ژماره : ٣٢٦
هه‌ر چه‌ند دۆست له‌لات وه‌ك براو که‌سه
هێند ناهشۆی هه‌که پێت بلێن : به‌سه
که‌زانیت شه‌وه‌ دزت له‌ سه‌ره
ده‌ست به‌ کلاوی خۆته‌وه بگره
که‌شێر ره‌فت دی برۆ تێپه‌ره
سه‌گی سه‌ر مه‌له : به‌ دوولا وه‌ره
گوێ رانه‌کێشی زۆر که‌س بێ گوێیه
کوته‌ك نه‌زانی قۆناغ له‌ کوێیه
به‌ چه‌نه بازی که‌ نه‌زان دووه
له‌ به‌هه‌شته‌وه کوته‌ك هاتووه
ئه‌وی بۆ مه‌ز‌ه‌ب به‌ چڵو جۆ فێرن
له‌گه‌ل لێکه‌وتی ڕووه‌ر ده‌گێرن

ژیـــان : ۳۲۷

لەڕووی جیهاندا تۆ وەرە پاك بـــە
ئەوسا لە وانەی خەلکی بۆ باك بـە
هیچ کەس لەداوای خەلك ڕزگار نابێ
پیاوی قیین لە زگ قەت بەیار نـابێ
بەهیوای هاوسێ بێ چێشت ئەهێنێ
چاوەڕێ دەست بێ هـــەر هەو ئەبینێ
چاو مەبرەرە دەست خراپ فێر ئەبێ
بە پارووی خەلکی درەنگ تێر ئەبێ
کـــە قەلبی اقبـــال : لابقابی یـــە
بە کەم هەلکردن پادشـــایی یـــە
تا خۆت دۆست لەبی کەس نابێ بە کەس
چەپلە لـــێ نادرێ بە تەنیا یەك دەس
بۆ دۆستت پاکە ، غەیر بێ نەنجامە
مال ڕاوەستا بێ مزگەوت حەرامـــە
بۆ دنیای دەنی دەست بەدەینە دەست
هیچکەس هیچکەسی نابالە بەهەشت

دەوران دەولەتت لەدەست دەسێنێ
بەڵام ناوی چاکە تا سەر دەمێنێ
نییەتت چاك بێ ئیش دەبێتە سەر
درەخت زۆر نەبێ هەر بۆت دێتە بەر
بە چکەچکە قەرز نابڕێتەوە
سەد بەرتیل قەرزێ نابژێرێتەوە
ئەگەر چەسپاندن بێتە سەر تکا
بڵێن: تێکۆشن ئابڕووی تکا
کەمن ئاغایم، تۆیش وەك من ئاغا
بەرە شەرەمان کێ بێ بۆ داخا!!
ئەڵێن: ئاو دێنن، خۆشی خۆشی یە
بۆ هاوین نەبێ ئاومان بۆ چی یە
کێ مەعاش بۆ ناو رەد ئەکاتەوە
(مفتی) ش شەرابی مفت ئەخواتەوە
بەگفت سەروماڵ درێغی نی یە
هاتە کردەوە بایەغی نی یە

هەمــوو ولاتمان شــکور ئاوایــە
نــاوی قــەرەداغ زەردیــا وایــە
هاواری کوردان لە شامەوە هــات
هەواریان بەرز بێ دوور بێ لە نەهات
شام سەحەری دێ سووری سووردارە
تــا لــە ئێمەو دابێ بەشمان هاوارە
ژین ژمارە ٦٠٠ سالی ١٩٤٠ ز
بایەقوش لە سەر شوێنێ بخوێنێ
یــا خێوی ئەمــرێ یــا ئەبڕوخێنێ
ئەم شارە کەوەك بەهەشت ئەنوێنێ
کەرەشەبای بــوو خۆشی نــامێنێ
خوا پاراستوێتی لە ئاگری هیتلەر
یا خــوا بەبێ غــەم تیا بەرینە سەر
کەلەشەڕ دەرچێ خــودامان یــارە
با هەر سەیران بێ لەگەردی یارە
جوولەکە بەقین هامــان ئەتــوژن
ئێستا بــۆچ خوێنی هیتلەر نامژن

ئەمـــل دوژمنی ئـــەوان هیتلەرە
خوێن ڕێژی هیتلەر لەحەد بەدەرە
بەڵام وا تیپری خوای لێ کەوتە کار
هەروا بزانـــن بۆی کەوتنە گـــار
چ خوا بەرداره ئـەم ترس و لـەرزە
ئەم خوێنە گەشە لەڕوی ئەم ئەرزە
بە زگی برسی و بـــەزگی تێریـــن
لێمان ناگەڕێن کە خۆش ڕابوێرین
من هەرگیز بۆ خـــۆم ناپارێمەوە
وا مـــن ڕۆیبـــوم ناگـــەڕێمەوە
بەڵام بە هیوای خـــاکی کوردستان
وەك هەل دەگرێ بێ بە گولستان
دەستەی لاوانی خـــوێندەوارەکان
ئەگـــەر تێکـــۆشن بەدڵو بەگیان
نزیکە خـــاکمان ببێ بەئەکـــسیر
هەموو یەکگەرون بەراو لەد بـــیر

گەدەست لەدەست بێ قووەت لەخوا

. . . .

ژین : ٦٠٦

ئەم دارو بەردەو ئەم شاخە بەرزە
خوا دای ڕشتووە لەنگەری ئەرزە
بۆیە شاخی زۆر لەم ئەرزەدایە
زەمینە کەمان جونبوشی تیا بە
ئەوەندە سەختە نابێ بە ڕێگا
خوا بۆیە هێندە بەفری تی کەکا
بەڕەوەوانەمسال هەڵەدێن لەو ذوارە
داری بەردارە ، جێی سایە دارە
ڕۆژێ هارتاشێک چوو بوو بۆ سەدەر
گەییە کالیەک سێبەری لە سەر
لێی حەسایەوە سەری هەڵبڕی
لقی داری دی بە مشار بڕی
دار هاتە زبان ، وتی : دنیایە
بۆیە بەدکاری وەکوو تۆی تیایە

تا ئەو کەسانەی کەوار ئــەنێژن
قەدریان ئەرکەوێ چاکەیان بێژن
دەشتی شۆرەزار هیچی لێ نارِوێ
لێرە لەسەر بەرد دارو گیا نەڕوی
کێو نموونەیە بۆ حــالی بــەشەر
چەند ماندوو ئەبێ تا ئەگەیتە ســەر
لەگەڵ ســەرکەوتن ئینجا بــەناچار
ملی ڕێ دەگری ، یا اللە ســەرەو خوار
(اکملت لکم دینکم) کــە هــات
یاری غار گریاو ناو بــە چاویا هات
فەرموو پێغەمبەر تەشریفی ئــەڕوا
عادەتە ، کەمال : زەوالی لــە دوا
ژیــان : ٦٠٧
ئــەگەر لەنوێژا ڕیــا بــنوێنی
خۆت و خەڵک و خوا ئــەخەڵەتێنی
هەندێ کە زیافەت بەسەلام ئەدەن
چاو ەرێی هاتن تۆڵەی پەلامــدەن

هەندێ کەمیوان ناڵێکیان ئەخوا
ئەبێ مسەلی بۆ بێ بە دەوا
پیاوێ بە پیاوێ ئەڵێ ، بەتانە :
دوێنێ خوشکەکەت چوّتە (کارخانە)
ئەڵێ : چوّن بەڕاست ئەمە دێتە دی
ئەڵێ : ژنەکەم بەچاوی خوّی دی
قەدری مانگێ نی یە ، ئاڵەتانە شەو
گەرمانای ستارە ئەخاتە بەرەو
بنیادەم زادەی قەترە مەنی یە
کە کەوتە ڕووی کار هەزار مەنی یە
بە بایەك هەموو عەیشێ بە بادە
کە کەوتیشە ئاو وا لە خاکایە
ئەوی ئەزانی بوّت ناچێتە خاك
مێردی ژن ئەیبا بێ ترس و بێ باك
کورت جاهیل بێ ڕەنجێ بە بادە
میرات میقرۆبی شەڕی ئەو لادە

بەرەنجی شانی خۆت بژی بەستە
پارەی میراتی وەك چڵكی دەستە
قومار ئەهەموو ئیشێ بەد ترە
مەحبوب و شەراب بەنەزەت ترە
کە بیبەیتەوە قەدری نازانی
ئەگەر دۆزانت دڵ پڕ لەزانی

ژین : ٦٠٨

ماڵ لێی نەبەشی کەمتر بەر ئەگرێ
مێو کەنەیبڕی، کەمتر بەر ئەگرێ
ناو بەری گیرا پەنگ نەخواتەوە
رایی بۆ ڕێبوار لێی ئەخواتەوە
ئەوەی بەپارە لە خۆی بنی بۆ
بایی بە هەر چەند ملیۆن بایی بۆ
زمان چاك زۆر کەم قۆرتی دێتە بەر
زمانە کە سەر ئەخاتە خەتەر
کەلەشێر تا کۆل بڕا، بەگیرە
فیتنە هەوێنی نۆ قازان شیرە

سۆفی حەرام خۆر وەك كەڵەشێرە
بانگت بۆ ئەداو بەپیسیشی فێرە
لێستر كە دایكی ئەكەر بەر ئەگری
ڕنەكی ئەكەی گازت لێ ئەگری
بە ئێستریان وت: باوكی تۆ كێیە؟
وتی ڕەسەنی دایەكەم پێیە
خۆر كەهەو نەسەی بەزۆڵ دەرئەچوو
ئەویش وەك ئێستر بەری نەئەبوو
پیاوی ساف دەرون كە لە شیر ئەچێ
بەكری ئاگر لەپڕ هەڵ ئەچێ
ئاوی خوڕ هەر چەندكە ئەترسێنێ
هەر ئاوی مەندە پیاو ئەخنكێنێ
ئاو و پیاو مەندو دۆن بێ بترسە
هەرچیت دی ناوی باوكی بپرسە
ئەو ژنەی كەمێردلای نەنگەویست بوو

. . . .

ژیــن : ٦٠٩

ئەو کەسەی کەلووت لە دۆست هەلدەکا
بەنگـــانە چۆنی بـــاوەڕ پــێ دەکـــا
ئەوانەی بـــــەدی ئەهێننـــە دی
ئایا لەچاکــە یەدی چیـــان دی ؟
کەری دێز مەنی جۆی بــۆ ئەپێوی
نۆپینی نـــەوێو زـــانی خـــێوی
دەستەیەك سواری کەمی یەك بوو بوون
بەرێی دەریادا بۆ مەککە ئـــەچوون
یەکێکیان شەڕی لەگەڵ قەپتان کرد
خـــتیانە سەربان لەژوو ریان دەرکرد
لەژەهلی واپۆڕ بوو بوو بە دوشـــمن
ئـــەیوت : نوقم بێ ، فێ و سیا لەمـــن
سیتلەی جووە سەر قەبری نـــاپلیۆن
وتی : ناوداری تەئریخ چۆنی ، چۆن ؟
نالەیەك لەخاك هـــات بەحەزینی :
وتی : وا تۆیش دێی بۆ خۆت ئەیبینی

له داخی ئینگلیز من هاتمه گۆڕێ
ئێستا چۆن به تۆ دنیا ئه‌گۆڕێ ؟ !

ژین : ٦٦٠

ئه‌و که‌سه‌ی که‌ سه‌نگ ئه‌خه‌ڵه ئه‌گۆڕێ
سنگی نایه گۆڕ سه‌نگی ئه‌گۆڕێ
ترازووی لۆره‌ت ئه‌گه‌ر سه‌ر نه‌که‌
ترازووی ئه‌ولات سه‌رت ده‌ر نه‌که‌!
نرخمان گرانه‌و هۆقه‌مان سووکه
ئه‌پارێنه‌وه لای هه‌رئه‌مووکه
مارو دووپشکی دنیا به زه‌برن
بۆ پیاوی زۆردار هاوده‌می قه‌برن
به‌لام فایده‌ی چی ئه‌مانه بۆشه
ئینسان زۆرداره زوڵمی لا خۆشه
ئینسان له نسیان دروست کراوه
بیری ناو بیری له‌بیر نه‌ماوه
ئه‌گه‌ر وایش نه‌بێ، هه‌موو به‌عیبره‌ت
ته‌رکی دنیا که‌ن ، بکه‌ونه عه‌زله‌ت

هەموو دەبینە فریشتەی تەنیا
هیچکەس نامێنێ ڕوو بکاتە دنیا
هیتلەر بۆ دنیا ، دنیای وێران کرد
بە شەڕ ملیۆنێ خەلکی لەناو برد
زاینەزە عەقلی کە ئەویش ئەمرێ
وەلا جەنگیز ناوی بەخوێن ڕێژ ئەبرێ
وا بلێین هیتلەر بۆ خۆی هار بووە
نازانم خەلکی بۆچی لە دووە ؟
بەسەعەت ئلوو هەوا ڕام ئەکەن
بە وەحشەت دنیا بێ ئارام ئەکەن
ئەمەزدە بەجۆش بۆ شایی ناچن
نەمامی عومری خەلك هەلدەپاچن
ئەوانەی کەوا بۆ شەڕ دەبرێن
بێ گومان خۆشیان تیدا دەکوژرێن
ژیـــن : ٦١١
نالەی شەو نالی نالدار نەشکێنێ
زولمی ڕۆژ مالی مالدار نەشکێنێ

هەناسەو زۆردار بەفرو هـــەتاوە
باوەجود ئێســـتا باوەڕ نەمـــاوە
دەستی دز بڕین باو بوو تـــا دوێنێ
ئێستا دەستی دز گورز ئەوەشێنێ
خۆ (بابی بابی) نـــەما لەم شـــارە
کەچی دەبینم کەر سواری ســـوارە
کەرە کەی (عوزەیـــر) تەنها دەزەڕێ
کەرە شێخ زۆر جار لە ژن دەپـــەڕێ
جاران ڕێی بەغدا لەمەنەوە دوور بوو
مەحەلی چوونی بەغدا مشهوور بوو
ئێستا کە تـــەرەن ڕێی کـــرایەوە
ئەو مەسئەلەیـــە وەرگـــەڕایـــەوە
خورمای کورد کوژە ناوی گۆڕاوە
بەو ناو بردنەیش بـــاوی نەمـــاوە
ئـــەوەتی پـــردی زنجیر نـــەماوە
دیجلە بـــەهاران شـــێتی تـــەواوە

هەر بەو شێتی یە کە کەف دەچێنی
ئەترسـم ڕۆژێ بەسانخکێنی
خورماو پرتەقاڵ لەبەغداوە دێ
لێرەوە تری و هەرمێ بۆ دەچێ
هەردوولا بۆ یەك دیاری دەنێرین
بۆیە بەخۆشی ڕادەبوێرین
ناچارین هیچمان بێ یەك هەڵناکەین
لەگەل یەك پاك بین هەر ڕوولەچاکەین
دوو دەست یەك کەون هێز یان پێك بێنن
ڕەگی درەختیش لە بن دەر دێنن
ژیان: ٦٤٢
زۆردار کە لێکەوت بایەزیدێکە
بای ڕێ کەوت بێ با، یا یەزیدێکە
(ان انسان لیطغی) دیارە
کردەوەی خواری بەندەی بێچارە
هیتلەر بەغرور هاتۆتە مەیدان
(انا ربکم) ئەڵێ بەجیهان

بەڵام ئەو تەولەی گرتوویەتە هار
نایتەنێ بۆ کەس دەستی رۆژگار
ئەو کەسەی کەوا زۆر بەرز ئەفرێ
کەکەوتە خواری هێلکی ئەبرێ
لەو رۆژەوە خوا دنیای داناوە
هەمووی بە حاری بەکەس نەداوە
ئەو دەرلەتانەی دل برینداران
کێ دەلێ : لەگەل قاتیلدا یارن
برینی نامەق قەرتماغەیش بێنێ
بیر ناچێتەوە : ئێستەی دەمێنێ
دنیا شێواوەو پێشمان نەوییە
سابزالین خواستی خووا بەچییە
دەست بە کلاوی خۆمانا بگرین
بۆ خوێن رشتنی نارەوا بگرین
ئێمە شەرکەرنین هیچمان لێ نایە
بە فێل گرانی دێنینە کایە

ڕازبـــاڵە لەبەر دەرگامان دیـــارە
کەچی زگ ئێشە کەوتە ئەم شارە
کـــاری نارەوا تـــا ســـەر ناهێنی
خوا هەقی بزنی بۆشـــاخ ئەسێنێ
ژیـــن : ٦١٣

گلێنـــەی چـــاوت بکـە بەوێنـــە
عالەم ببینە، خۆت هیچ مەبینـــە
کە بەخودەبینی خۆت لەخۆت کـــۆڕی
زوو لەخۆت ئەکەی شایستەی گۆڕی
بەزەردەخەنە کـــە کەوتیە ڕەخنە
بۆ دیواری قەدر ئەبی بە ڕەخنـــە
تازە پیاگەواوو کە قەرزت بـــاتێ
نەیداتەوە ڕووت لەدوای ســـەعاتێ
بـــەڵام پیاوی کون خزمەتت بکـــا
ئەیەوی ناخۆت نەکـــەس، تێ بکـــا
لەپاش ملەی خەڵک بەو ڕەنگە بڵوو
شەرمەسار نەبی کـــە کەوتیتە ڕوو

کەچاکە ئەکەی مەیلی لەلای کەس
بۆ زەوقی خۆت بێ و خوا بیزانێ و بەس
کەسی هیوادار نائومێد مەکە
خێرت ئەنووسێ بەقەد ڕێی مەککە
دلی هیوادار بشکێ قەزایە
نوێژ قەزای هەیە ئەو بێ قەزایە
هەزار دۆستت بێ هێشتا هەر کەمە
تەنها دوژمنێ سەرمایەی غەمە
ڕۆژگاری بێ کەمال سووک مەگرە
پێغەمبەر فەرمووی فەقیری فەخرە
گریان لەسەر خۆ خەم ئەڕەوێنێ
هەندێ پێکەنین دڵ تێکەڵ دێنێ
دەولەمەندو پیر حیرسیان زیادئەبێ
حەریسیش دیارە کەناشاد ئەبێ
هەتا هەر ناشادە کەوا حەریسە
شەڕە گەڕەلا کەر بەشی هەرلیسە

ژین : ٦١٤

ڕەنج پەیژەیەکە پیاسەرئەکەوی
کەدەستت بەردا بۆ سەر ئەکەوی
بەکردو کۆششی تێکۆشە وەلا شێر
دەستی ماندوە لەسەر سکی تێر
تەمەڵ کە وتی وا هەمە ئەیخۆم
لەدوایا ئەڵێ ئای چیم کرد بەخۆم
کەتۆ بەزانو بەرگی کەس نەبی
لەچیتە ڕیزەی یارانی نەبی
دەست پان کەیتەوە لەپێ ئەکەوی
کەلەپێ کەوتی ئەکەویە تەوی
کەم بخۆی لەشت بێ عیللەت ئەبێ
کەم بڵێی سەرت سەلامەت ئەبێ
چاوت لەنانی دیوانی نەبێ
تێری لێ نەخۆی بە ئەرخە نەبێ
کەوتوینە دەورێ دەورەی ڕیاسەت
بەمەهارەتە نەک بە کیاسەت

خۆێندەوار بۆیە ناخەنە قەڵەم
خۆی بەخوێندەوار ئەداتە قەڵەم
نازانی ئەوی بە عیلم ئەنازێ
هەڵکردی دێتە سەر نان و پیازێ
ڕاستە هەموو چشت بەدەست خودایە
ئەوی تشبث نەکا لە دوایە
چونکە خوا نایە بێ بەکوێخای تۆ
تا خۆت نەیژەنی ماست نابێ بە دۆ
(لیس للانسان الا ما سعی)
لە پێشدا سەعی و لە پاشا دوعا
ژین : ٦١٥
ئەزانی بۆچی ئەم ڕۆژە جوانە
شەو ئاوا دەبێ لێمان پەنهانە
لەبەر ئەوەیە قەدری بزانین
لێی وەڕەست نەبین قەدری بزانین
لەگەڵ ئەوەدا لەلایان وایە
کە ئەم دنیا یە بە ڕۆژ ئاوایە

کەچی هاوینان خەڵکی لێی بێزارە
پیاوی ناز پەروەر لێی بە هاوارە
پەندە بۆ ئەوەی زوو لە پێش چاوە
ئەگەر ڕۆژیش بۆ خەڵک لێی بێزراوە
عەشقیش کە شێتی دێنێ بە سەردا
شوری مانیعە وەسلە لە بەردا
کە ئاشقەو ماشقەزوو بە یەک بگەن
زۆری پێ ناچێ پشت لە یەک ئەکەن
ئێستا دەورێکە هێندەی تێ ناچێ :
کچ لەگەڵ کوڕە، پرچ هەڵدە پاچێ
بۆ یە هیچ کوری بۆ کچ شێت نابێ
پێکەوە لەسەر ژیان و کەبابێ
جاران کوڕ ئەیگوت : جەرگم کەبابە
ئێستا خەنیەی نان و کەبابە
ئای بۆ دەورەی کۆن دنیاچە خۆش بوو
کوڕ بە عەشقی کچ مەست و سەرخۆش بو

بە لۆیە بەرگت و بەنـــان و ئـــلوێ
شابووبەعەشقی مـ ـەر بـەدراوی
ئەگەر تۆ خوای خۆت ئەناسی بەدڵ
هـــەموو مـەراەت بۆتەبێ حاســـڵ
خۆ شەویستی خواخـــەم ئەڕەوێنێ

• • • • •

ژیـــن ٦١٦

دەلەک کە پێستی کەولی شاهانە
ناوی بـــە تســـن لە ناو ناوانـــە
نامر هەلکەوتوو بـە ڕەگەزنی یـــە
مریشکیش ڕەشەو هێلکەی سپی یە
(فزونی لشکر نیایـــــد بـــکار)
چین و ئیتالیـــا کـــەوتنە هـــاوار
ئیتالیـا لنگی دایـــەو تێك شـــکا
(غاریبالدی) بوور ئابرووی تکـــا
ئەمە پاداشـــی بـــێ وەفـــایی یـە
دۆم بەسەرو پێ لە خۆی بـایی یـــە

ئەمانەهەموو بەخواستی خوایە
کێ ئەیوت: یۆنان زوور ئیتالیایە
هەرچی بەرز بفڕێ کەکەوتە خوارێ
سەروگوێلاکی ئەشکێ بە جارێ
لەشکری ئینگلیز کەییە بنغازی
وەك شایی کەران کەوتنە رەبازی
من شەڕم ناوێ با هەر شایی بێ
پلاو خواردنمان باخۆڕایی بێ
سەلکێ چەوەندەر کەییە پێنج ئانە
هێشتا پێم ئەڵێن: بیکڕە هەرزانە
ئەوی کەئەیخوا بە بادی هەوا
پەندوباو پشم ئەخاتە دووا
گوناى ئەو نییە دنیا کەوایە
ڕەهایی ڕوتبە خاوەن کەوایە
هەرچی دەیبینی کوشتەی کورسییە
ئەوی خەڕۆییە بە خۆی برسییە

گا لەسەر پشتی ماسی وەستاوە
بە کورەی تـــرە کەلەگێی ناوە
ژیـــن : ٦١٧
دنیـــا کەوتۆتە خەمو دڵتـــەنگی
هاتوە بە یەکدا وەکوو مووی زەنگی
دیمـــان مووی زەنگی ئالۆزاییـــەوە
قەڕالی حەبەش کەوتـــە کایـــەوە
دەعوای بـــەرانی ڕەش و سپی یـــە
بزانین خواستی خـــودا بە چی یـــە؟
چەند خۆشە ئینسان لە جێیەکی بەرز
سەیری دنیا کا بە بێ ترس و لەرز
(مانا ڤنناس)ئەمری نەوهەرزیندووە
بارکم بەخو خوا ئەمەی کـــردووە
مادەی کەروگای (کفر نەحمەد)مەقە
وەرە لەداخـــا مەمرەو مەتەقـــە
بەحساب ئەمرۆ پشکۆ لەکـــەوێ
تـــۆفو چلوولەی چلـــە لـــەڕەوێ

خۆز گەئەمسالیش لەکەناری زەلم
لەناو نێرگس‌دا ڕانەکشام وەك بەلم
گناحی پۆڕو هاژەی بەفـراوان
دەنگی ئەدایە بەلــەدی دوو ئـاوان
ساتێ لە ڕادیۆی شۆڕش دوور ئەبووم
ڕاهێوم لێ‌بووە بە ئاوازەی شــووم
جاران جووله‌کـــە خومی ئەشـێوا
بە درۆ پیاویان ئـــەکرد بە کــێوا
ئێستا کارخـــانەی درۆ ڕادێویـــە
هیچ کەس نازانێ گەڕاست لەکوێیە
ئەبێ زەمانەیش هیـچ ڕاستی ناوێ
پیـــاوی ڕاست ئەخەن بە بەندو باوێ
ژیـــن : ٦٢٨
طـــاریێ کە زانیت بۆت ناچێتە سەر
بە هەرۆ و مەڕۆڕاســــت بیدەرە بەر
بـــەردێ کەئەزانێ بیخاتە نــاوانـو
دەرنایـــە بە ســـەد عاقلی بەنـــاو

شووشه که لەبەرد دروست نەکرێ
خۆی گۆڕی بەرگەی بەردێ ناگرێ
چێشتی ئەنگەناز لەشاران باوە
لەمەڕو کەس نایخوا گەرتەشی ناوە
ئەوا کار بەعاقڵ بۆیە ناسپێرێ
ئیش بە هونەری خۆی ئەژمێرێ
یەکێ خەریکی سکەی لەدانە
کیمیا گەرەو موحتاجی نانە
یەکێ خزمێکی لە دووری ئەمرێ
لەپڕ دەوڵەت و خەزنەی ئەبرێ
یەکێ تەحسیلی عالی ئەبینێ
بۆ مەدیریەک دۆشی دادەمێنێ
کەچی لەو لاوە، نەخوێندەوارێ
بوو بە قائمقام، چوونە لای جارێ
وتیان: چیت زیادە لە بوورە نایشی؟
وتی: حەو، خۆ ئەو قەندە ناکێشێ

خوا شیرینی وای بـه بـاره داوه
پاره دار خەلکی ئەروا لـه دواوه
ئالتوون که ناوی به زەر ئـەبری
ناوی زەر دێنی کەر بۆت ئـەزەری
ئەمانـەهـەموو فلسی نـایەنی
پارەی پـارەدار چەنـه یەشێنـی
ژیـن : ٦١٩

پیاوی پییر تا بێت گری کەم لەبی
داری وشك گری وەکو شـەم ئەبی
ئاور پیاوەندو مۆن بێ، بترسـه
سەگی نەڕین گر رامەگره، خـرسه
هەندی ڕوو بە ڕوو زبانیان چـەوره
کەوتە پاش ملە دەم دەمە تـەوره
پیاوی دەم هەراش کە لـەبەرەوەن
شـێری مـالەوەو ڕێوی دەرەوەن
هەندی بەهیوان کە هونـەر باوبێ
بلێ کێ دیـوەیـه زستان هەتاو بێ

زەمانی مەهدی خەیاڵی خاوە
دنیا بەکلکی گا ڕاوەستاوە
تا دەست بەکلکی ئەو گایە نەگری
ئەگەر شێریش بی لەترسا ئەمری
مانگا بەدزی کەڵی ئەگرت جاران
ئێستا کەڵەگا دێنن لەشاران
بەتلیلولی مانگای بۆ دەبەین
ئەم بێ شەرمیە تازە کەوتە بەین
ڕوونبەی حاڵو ماڵ هەموو بۆ زەوقە
کەزەوقت نەبوو ماڵ لەلات نەوقە
خۆ ئەشی زانی کەنایەیتە گۆڕ
نایخۆین بۆ ئەوە کەزۆرتر بێ . . .
ئەم پەندو بەندە کەلەپێشی چاوە
لەڕاستی هەندێ وەک بەندو باوە
سەعدی و نووبە کەبەخۆ بەندی
دەروێشی خۆشە نەك دەوڵەمەندی

لەگەل ئەوەشدا دەولەت شیرینە
ئێمە وەك مێش و دنیـا هەنگوینە
ژیـن : ٦٢٠
پیاو تێر بێ و چاو تێر مەنـو ووەیە
برسێتی رەگی هـاری پێوەیـە
پیاوی تێر ئاگای لە برسی نییـە
بە مال ئەخورێ هیچ ترسی نییـە
چۆن یـەکێ بخوا و ، یەکێ بـڕوانێ
برسی یەخەی تێر لەگرێ بـۆ نانێ
ناوی خۆی نـابوو خـادمی ولات
کە هات بێتە دەر بۆ خۆی کێ ڕۆهات
درۆ شیعرێکی پیـاوی گـوبەندە
ئـاموبالەغەی تیـا بێ پەسـندە
لەبەر ئەوەیە هـەموو شـاعیرێن
کە لە درۆدا هێنـدە مـاهیریـن
ئەم راسـت و چەپەی کەلێـستا بـاوە
خۆزگە ئەمزانی کـێ ناوی نـاوە ؟

دەستی ڕاست بەشی بەهەشت بۆ خوارنە
دەستی چەپ پیشەی تارەق گرتنە
ئێستا چەپ ڕاستی خستۆتە گۆڕێ
ئەشێ وەزیفەی دەستیش بگۆڕێ
ڕەحمەت لە گۆڕی پیر وەیسی خەلك
ئەلێ : مێ : نێرە وێز مینگەی شلك
ئەگەر ژێر کەوتەو ئەگەر هاری یە
ئەم کارەساتە لە بۆ کاری یە
پیاوی سەرمایە کوشتەی سەرمایە
بالەو کوونەوە تا بۆ سەرمایە
ژین : ٦٢١
لە شەڕی بەدکان پشت بە خوابەستە
ئەوە مەبەستە، مەوەستە هەستە
هەرچەند گفتوگۆت بۆ سەروپا بۆ
کەس لێت ناگری گەدلت پا بۆ
دڵ پوس لە هیچە کە دەر ئەبەستێ
هیچ دەر بەست نی یە کەدەر نەبەستێ

بەئیملای کـــۆنەسەروســـر بران
سەرو سر هەد دوو پێکەوە بـــران
دەستت ببەستی دەستت ئەبەستی
بڵندی لەکەی ئەکەویــە پەســـتی
لەئێران باران نــەمام لەمام بـــوو
ئێستا سەر بەرزی نەمام نەمام بوو
لەدادی خوداو دەوڵەمەند گــــەڕێ
وشالاو تەڕ جووتو ئاشی ئــەگەڕێ
هەور گرمانەی ترسنۆك تۆقـــی
وتم: ئۆخەی وا قــاڕچك هەڵتۆقی
بەتوانج ئــەڵێن دەمەلان زۆلـــە
خۆ ئەوەی زۆڵە خەڵان لەکۆلـــە
زستان سەرمای خۆی وەرگێڕایەوە
ڕێویش پێستی خۆی وەرگێڕایەوە
چەشنە ڕێوی یەك نوونە کایـــە
ڕێوی قەمچوغە پێستی پڕ کایـــە

تووله کاری وا ڕووی کرده کابــه
ماری شێخ هۆمەو سەگی ئەسحابە
ژیـــن : ٦٢٢

با، مێخ سندانی فرق داپــه دەر
پێچه کلاویان ئەهاویشـتە بــەر
قەسال خۆی دەرکردبه جوابێکی سارد
کەچی مووی ڕیشی بە ناوتیشان نارد
تفی لەڕووی کرد پێی وت : کەرەتە
وتی قەیناکا بــاران ڕەحمەتــه
کاسه کەچەور بوو ناو ناکرێتە خۆی
گاجووت تێناگا بلوێر ئەمەی بۆی
دار بە پووازی خۆی ئەلێشــێ
گولی دۆست زیاتر لە بەرد ئەیێشێ
ئەگەر ئەتەوێ ئازاده ســەر بــی
ئەبێ بێ شەدەو بێ شمله گەڕ بــی
(پواسوّن داروێل) پیشەی شــاعیره
کەچی زۆر جاهیل تیــاداهــامیره

ئێمە بە مازوان تێ شکاین، بەستین
بەهیوای ئەوەیین بەسیچکان هەستین
شەکرو شۆلك هەر دوو لە قالبێکن
کەچی بە مەعنا چەند دوور لەیەکن
شیعرو شەرع وەهەرش کەرستەیەکە
شیعر لەم دوانە دەلبەستەیەکە
هەرچیت ئەدەنێ ناوی کەرەمە
تەنها جنێوە منەتی کەمە
کەمەردی هیچت لە گەڵا نایە
گوناه هاودەمتە ئەو بەوەفایە

ژین : ٦٢٤

هونەر ئەوەتە شەخست خۆش بوێ
بۆ ئەوانە دووژنان ڕەدوو دەکەوێ
خۆهەلکێشانە بەکردەوەی حیز
چاو لێ کەری یە پێی دەڵێن خەرمیز
ئەمڕۆ پێت دەڵێن لەدەورت گەڕێم
پێت هەڵخلیسکا ئەڵێن لادە لێم

من پیاوی وەهام دیوەو بیستووە
لە تەنگانەدا دۆستی ویستووە
جاران ئەیانگوت کە نەخوێندەوار
لێك ناداتەوە نازایەو بەکار
ئێستا خوێندەوار ئازاو جەسوورە
بەهۆی ئەوەوە میللەت رووسوورە
لەقوربەی بەرزی سەر وولاتەوە
کردەی مەردیە دەنگ ئەداتەوە
ئەو کەسەی کەسەو بەدڕەیا رەشە
کەسیش نەزانێ زەرقێکی بەشە
بەخۆیشی خەیالی دانەوێ زیان
ئەڵێ : (غەرقش کن ماعم دومهان)
دەستێ بۆ کەلکی خەلک درێژ نەبێ
یاخوا برینی قەت ساڕێش نەبێ
ئەگەر پێشی ئەوەی کە دەچیتە خاك
خاك بێ ئەبیتە مەردوەکی بێ باك

خۆ ئەگەر هەوات کەوتــە کەللەوە
لەوشکی شەقی بـە بێ مەلـلــەوە
ژیــن : ٦٢٥

ئەو بێدەستندەی کە مال نا بەخشێ
کەمالی کەمە ، زوو پێی ئەلەخشێ
بە مال دل خۆشکە لەڕێی خــوادا
مێو تاڵەی ڕِی بــەری زۆر نــادا
بە مال دل خۆشکە نەک بەمال دلخۆش
مەچۆرە کەعبە ، بچۆرە سەر نەخۆش
دانا وتوویە : مــال چلکی دەســتە
بە ناوی چاکت پشت بەستە ، بەستە
ئەو کەسەی بەسەر لەفسی یازاڵە
بۆ دێوی لـەفس ڕۆستەمی زالــە
حوشتر لە ڕەنجا بۆیــە ناسرەوێ
بەو زل حۆرتی یە دوای کەر ئەکەوێ
دەلاڵ سنەوقی ئەفرۆشت لە بازاڕ
بە مەڕاج هەراج بۆی کەوتبوەجــاڕ

ئەیوق : ناوی ئەم سندوقە جوانە
بیکرێو ئەیکرێ هەر پەشیوالە
ئەو سەرامی ژنو مندالە
بوونو ئەبوونی عەیشی بۆ کالە
بۆ ژنو مالیەو دوژمنی شەیتان
حەزرەتی عیسای بردە ئاسمان

ژین : ٦٢٦

کار تا ئەشێوێ ئاگاتە سامان
کەوا ئەیکێشی ناگاتە دامان
ئەجوولێتەوە خوێن نایەلە لەش
تەقەللانەدەی نات درێتێ بەش
زەرب المەسەلە بەزبانی ئێران
مەپرسەو لێدە لەتیپی رەفدان
غەوواس کەترسی مەرگی بێتە بەر
ناچێتە دەریاو ناگاتە گەوهەر
هەرچی دێتە پێش حوکمی قەدەرە
لەراستی قەدەر خەلك بۆ سەرە

مەنیشـەبەهۆی چوونو چـەندەوە
بـاز لـەبوارا دێـتە بـەندەوە
جاران بۆ مەسنەد بازیان هەڵئەدا
زۆر جار ئەکەوتە سـەر پیاوی گەدا
ئێستا ئەو کەسەی قودرەت ئەنوێنێ
بەهەڵمەتی بـەختی دژمـن ئەنوێنێ
هەڵدێ لە نادر بۆی هـەڵدەکـەوێ
بە پاڵـەقول دێــوی زوو بۆ دەکەوێ
خوا فەرمووی] مەندێ چشت ئەکەم‌هێنی
دوایـی دەبینێ کـە خێـر دەبینـێ
ژیـن : ٦٢٧
هونەر ئەوەیە بەدت خـۆش بـوێ
خۆشەویستی چاو بەر تـۆناکـەوێ
خوا بیاوی بەدبین کوێر کا بەتـەواوی
هونەری کەسی نایەتە بـەر چـاو
تـا لە دنیادای مـوحتاجی مـاڵی
بێ مـاڵ لای عەوام وەك بێ کـەماڵی

پیشەزانی پاش خۆت دوشمنت ئەیبا
تۆکۆی کەرەوە مال مەدە بەبا
بەلام ستەمە مال لەگەل کەمال
تۆ مەکەوەرە دووی ئەمری مەحال
ئەگەر ئەتەوێ کە دەولەمەندبی
ئەبێ بەکردەی عەوام پەسەند بی
خوا نەوعێ دەولەت ئەدا بەنادان
سەد پیاوی داناي تیا دەبێ حەیران
بۆ هەلێ کەرەم ئەبێ بەدۆستی
هەندێ بە پارووەدەی ئەبەستی
ئەگەر بەکەرەم دلیش رانەگری
وامەکە خەلکی لە قسەت بگری
خەلکی لە قسەی رەقت سەخلەتە
گەر زبان بێلێ سەرت رەحەلە
هەموو کەسێ خۆی بەپیاو ئەزانێ
خەلکی مەشکێنە بۆ پاروە نانێ

ژیـــن : ٦٢٨

گوڵە بەرۆژە مەجزوبی عەشـــقە
روویی هەر لە رۆژە،ئەمە سەرەمەشقە
نەك فرفرۆکە بە هەموو بـــایە
لەسووڕێتەوەو رەنجی بــە بایـــە
مەلاسەت هەرکەسێ ئەموستی پیاکا
دەم دەکاتەوە فەرقی کەس نـــاکا
پێموت: چـی هـــەیە بڵێ بزانم؟
وتی : نازانم رەحـــەتـــی گیـــانم
کە تۆ نەتوێرا دەم بکـــەیـــەوە
مەچۆرە جەنگـــی جەمو کەیـــەوە
تۆ لەچاو خەڵکاوەڵانێر کەکاردووی
ئەم دنیایەیان بۆ لەسپـــاردووی
ئەگەر ئەتەوێ دایم لەپێش بـــی
ئەبێ بەچەپڵە هەلهەلەکێش بـــی
بەم شارە ئەڵێـــن : شاری رەشەبـا
ئاگـــات لێ ئەبێ کلاوت نـــەبـــا

جاران بۆ ماسی زۆر تەنگ تەر ئەبوو
چەن تۆڕ ئەپچڕا.چەن داو بەر ئەبوو
ئێستا سەد ماسی ئەگرن تەر نابن
بۆرەسەی ماسیش تووشی گەڕنابن

(* * *)

چاوەڕوانی :
(ئەنجومەنی ئەدیبانی کورد)ی
مامۆستا ئەمین فەیضی بن .

الجـزء الاول

مـن

حكميـــات پيرەميـــرد

ژمـارەی سپاردن بەکتێبخانەی نیشتمانی بەغداد

٢٧٢ / ١٩٨٤

٨٠٠٠ — ١ /٣/ ١٩٨٢

نرخی « ٥٠٠ » فلس